

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра міжнародної економіки та туризму

О.А. Ніколайчук

**ЕКОНОМІКА ТУРИСТИЧНОГО
ПІДПРИЄМСТВА**

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

**Кривий Ріг
2018**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра міжнародної економіки та туризму

О.А. Ніколайчук

**ЕКОНОМІКА ТУРИСТИЧНОГО
ПІДПРИЄМСТВА**

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Затверджено на засіданні
кафедри міжнародної економіки та
туризму
Протокол № 3
від “ 17 ” вересня _____ 2018 р.

Схвалено навчально-методичною радою
ДонНУЕТ
Протокол №1
від “ 11 ” жовтня _____ 2018 р.

**Кривий Ріг
2018**

Рецензенти:
Г.О. Горіна - докт. екон. наук, доцент
Н.С. Приймак - канд. екон. наук, доцент

Ніколайчук, О.А.

Економіка туристичного підприємства [Текст] : метод. рек. до вивч. дисц. / О.А. Ніколайчук; Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. міжн. екон. та туриз. – Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2018. – 76 с.

Методичні рекомендації призначені для студентів всіх форм навчання і включають інформацію щодо змісту модулів та тем дисципліни, планів семінарських занять, завдань для самостійного вивчення та розподілу балів за видами робіт, що виконуються студентами протягом вивчення дисципліни. Методичні рекомендації містять перелік питань для підготовки до підсумкового контролю та перелік основної та додаткової літератури.

© Ніколайчук О.А., 2018
© Донецький національний
університет економіки і торгівлі імені
Михайла Туган-Барановського, 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	5
ЧАСТИНА 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	6
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	19
Змістовий модуль 1. Економічне управління туристичними підприємствами	20
Змістовий модуль 2. Фінансово-економічні результати діяльності туристичних підприємств та їх оптимізація	30
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	40
Змістовий модуль 1. Економічне управління туристичними підприємствами	41
Змістовий модуль 2. Фінансово-економічні результати діяльності туристичних підприємств та їх оптимізація	60

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Економіка туристичного підприємства» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму підготовки “Туризм”.

Головною **метою** викладання дисципліни є формування у студентів економічного мислення та системи спеціальних економічних знань щодо управління господарсько-фінансовою діяльністю туристичних підприємств, опанування необхідними практичними навичками економічного обґрунтування управлінських рішень.

Основними **завданнями**, що мають бути вирішені в процесі викладання дисципліни є отримання теоретичних та практичних знань щодо особливостей функціонування, організації діяльності, структури та економічного управління туристичним підприємством.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є загальні закономірності функціонування і розвитку підприємств туристичної сфери.

При вивченні курсу студент повинен **знати**:

- основні поняття економіки туристичних підприємств;
- економічний механізм функціонування підприємств туризму в умовах ринкової економіки;
- систему взаємозв'язків результатів господарської діяльності підприємств туризму;
- методи аналізу та планування показників розвитку підприємств туризму.

Внаслідок вивчення дисципліни студент повинен **вміти**:

- оцінювати результати роботи туристичної фірми та підприємств суміжних галузей;
- обґрунтувати стратегію управління ресурсним потенціалом туристичного підприємства;
- визначати основні критерії оцінки діяльності туристичної фірми;
- встановлювати ціни на туристичні послуги;
- складати плани реалізації туристичного продукту, формування доходу та прибутку підприємства;
- обґрунтовувати напрями підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності туристичного підприємства;
- користуватися методичним інструментарієм для здійснення необхідних розрахунків;
- усно і письмово викладати свої думки, конструювати розрахункові, аналітичні та узагальнюючі таблиці та інші ілюстраційні матеріали з виробничої та фінансово-господарської діяльності;
- здійснювати наукові дослідження в галузі економіки, організації та планування діяльності на туристичному підприємстві.

ЧАСТИНА 1.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
	денна форма навчання
Кількість кредитів - 5	Вибіркова дисципліна напряму підготовки 6.140103 “Туризм”
Загальна кількість годин – 150	Семестр
	7-й
	Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3,6 самостійної роботи студента – 5	30 год.
	Практичні, семінарські
	24 год.
	Лабораторні
	-
	Самостійна робота
	96 год.
	Вид контролю: екзамен

1. Ціль та завдання дисципліни

Головною **метою** викладання дисципліни є формування у студентів економічного мислення та системи спеціальних економічних знань щодо управління господарсько-фінансовою діяльністю туристичних підприємств, опанування необхідними практичними навичками економічного обґрунтування управлінських рішень.

Основними **завданнями**, що мають бути вирішені в процесі викладання дисципліни є:

- отримання теоретичних та практичних знань щодо особливостей функціонування, організації діяльності, структури та економічного управління туристичним підприємством;
- оволодіння методикою проведення комплексних економічних розрахунків з метою обґрунтування управлінських рішень та виявлення резервів підвищення ефективності господарської діяльності туристичних підприємств.

2. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	усього	у тому числі			
		лекц.	пр./сем.	лаб.	СРС
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Економічне управління туристичними підприємствами					
Тема 1. Економічні основи туристичної діяльності	9	2	1	-	6
Тема 2. Туристичний ринок та особливості його функціонування	9	2	1	-	6
Тема 3. Економічна стратегія та планування діяльності в управлінні туристичним підприємством	11	2	2		7
Тема 4. Виробнича програма підприємств туристичного бізнесу	11	2	2		9
Тема 5. Основні фонди та оборотні кошти туристичних підприємств	11	2	2	-	9
Тема 6. Управління трудовими ресурсами підприємств туристичної сфери	16	4	4		8
Разом за змістовим модулем 1	73	14	12	-	45
Змістовий модуль 2. Фінансово-економічні результати діяльності туристичних підприємств та їх оптимізація					
Тема 7. Управління доходами підприємств туризму	11	2	2	-	9
Тема 8. Витрати та собівартість послуг на туристичних підприємствах	15	4	2	-	9
Тема 9. Ціноутворення в туризмі	13	3	2	-	8
Тема 10. Прибуток та рентабельність на туристичних підприємствах	14	3	2		9
Тема 11. Управління інвестиційною діяльністю на туристичних підприємствах	12	2	2		8
Тема 12. Управління ризиком та напрями запобігання банкрутству туристичних підприємств	12	2	2		8
Разом за змістовим модулем 2	77	16	12	-	51
Усього годин	150	30	24	-	96

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема семінарського заняття	Кількість годин
1	Семінар запитань і відповідей Економіка туризму та туристичний ринок	2
2	Семінар–розгорнута бесіда Економічна стратегія та планування діяльності в управлінні туристичним підприємством	2
3	Семінар з виконанням практичних задач Виробнича програма підприємств туристичного бізнесу	2
4	Семінар з виконанням розрахункових задач Основні фонди та оборотні кошти туристичних підприємств	2
5	Семінар з виконанням розрахункових задач Трудові ресурси та продуктивність праці на туристичних підприємствах	2
6	Семінар з виконанням розрахункових задач Мотивація та організація оплати праці підприємств туристичної сфери	2
7	Семінар з виконанням розрахункових задач Управління доходами підприємств туризму	2
8	Семінар з виконанням розрахункових задач Витрати та собівартість послуг на туристичних підприємствах	2
9	Семінар з виконанням розрахункових задач Ціноутворення в туризмі	2
10	Семінар з виконанням розрахункових задач Прибуток та рентабельність на туристичних підприємствах	2
11	Семінар з виконанням розрахункових задач Управління інвестиційною діяльністю на туристичних підприємствах	2
12	Семінар з виконанням розрахункових задач Управління ризиком та напрями запобігання банкрутству туристичних підприємств	2
Разом		24

5. Індивідуальні завдання

1. Огляд періодичної і монографічної наукової літератури.
2. Підготовка рефератів, доповідей за обраною темою.
3. Підготовка тез доповідей з метою виступу на університетських, всеукраїнських та міжнародних семінарах та конференціях.
4. Вирішення практичного завдання за індивідуальними даними щодо оцінки ефективності мотиваційної системи на туристичному підприємстві та розробки напрямків її оптимізації.
5. Виконання практичного завдання розрахункового характеру за індивідуальними даними щодо формування ціни туру.

6. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Вид та тема семінарських занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Змістовий модуль 1. Економічне управління туристичними підприємствами			
Семінар запитань і відповідей. Економіка туризму та туристичний ринок	12	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань: туристичний бізнес та перспективи його розвитку на Україні, підприємницька діяльність в туристичному бізнесі, правові основи організації туристичних підприємств, організаційно-правові форми туристичних підприємств. Джерела [1, 2, 3, 4, 5, 6, 15, 17]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	Тестування, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінар – розгорнута бесіда. Економічна стратегія та планування діяльності в управлінні туристичним підприємством	7	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань: процес обґрунтування стратегії туристичних підприємств, механізм економічного управління туристичним бізнесом; класифікації планів та методи планування діяльності на туристичному підприємстві, бізнес-план туристичного підприємства. Джерела [1, 2, 4, 6, 8, 10, 11]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до понятійного диктанту.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування/ понятійний диктант
Семінар з виконанням практичних задач Виробнича програма підприємств туристичного бізнесу	9	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань: сутність та структура виробничої програми туристичного оператора, принципи та етапи розробки виробничої програми. Джерела [1, 2, 4, 8, 10-15]. 2. Самотестування. 3. Самоперевірка знань шляхом вирішення практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань
Семінар з виконанням розрахункових задач Основні фонди та оборотні кошти туристичних підприємств	9	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань: показники оцінки та спрацювання основних засобів, методи нарахування амортизації; сутність, структура та показники ефективності використання оборотних коштів; шляхи підвищення ефективності використання основних засобів та оборотних коштів туристичних підприємств. Джерела [1, 2, 4, 8, 10-15, 17]. 2. Самотестування. 3. Самоперевірка знань шляхом вирішення практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання розрахункових завдань

Вид та тема занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Семінар з виконанням розрахункових задач Трудові ресурси та продуктивність праці на туристичних підприємствах	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань: сутність, класифікація та структура персоналу туристичного підприємства, планування чисельності, система та принципи управління персоналом на туристичному підприємстві, показники ефективності використання персоналу, продуктивність праці та методи її вимірювання. Джерела [1, 2, 4, 6, 8, 10-15]. 2. Самотестування. 3. Самоперевірка знань шляхом вирішення практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання розрахункових завдань
Семінар з виконанням розрахункових задач Мотивація та організація оплати праці підприємств туристичної сфери	4	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань: мотивація та організація праці, заробітна плата та її функції, складові елементи організації заробітної плати, механізм мотивації та форми мотивації персоналу, форми і системи оплати праці в економіці туризму, планування фонду оплати праці Джерела [1, 2, 4, 6, 8, 10-15, 17]. 2. Самотестування. 3. Вирішення практичного завдання розрахункового характеру за індивідуальними даними щодо оцінки ефективності мотиваційної системи на туристичному підприємстві та розробки напрямків її оптимізації.	Тестування, експрес-опитування, розв'язання практичного завдання за індивідуальними даними
Разом змістовий модуль 1	45		
Змістовий модуль 2. Фінансово-економічні результати діяльності туристичних підприємств та їх оптимізація			
Семінар з виконанням розрахункових задач Управління доходами підприємств туризму	9	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань. сутність та класифікація доходів, стратегія їх формування та туристичному підприємстві, методика розрахунку та показники доходності туристичних підприємств, політика оптимізації доходу туристичних підприємств. Джерела [1, 2, 4, 6, 8, 10-15]. 2. Самотестування. 3. Самоперевірка знань шляхом вирішення практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання розрахункових завдань

Вид та тема семінарських занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Семінар з виконанням розрахункових задач Витрати та собівартість послуг на туристичних підприємствах	9	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань. витрати на туристичному підприємстві, постійні та змінні витрати, калькулювання собівартості, методи та принципи визначення собівартості туристичного туру, механізм управління та методи планування витрат, напрями зниження собівартості послуг на туристичному підприємстві. Джерела [1, 2, 4, 6, 8, 10-15]. 2. Самотестування. 3. Самоперевірка знань шляхом вирішення практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання розрахункових завдань
Семінар з виконанням розрахункових задач Ціноутворення в туризмі	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань: сутність та функції ціни, особливості та фактори ціноутворення в туризмі, методи ціноутворення, структура ціни на туристичний продукт, методика складання цін на туристичні послуги, цінова політика туристичної фірми, механізм регулювання цін. Джерела [1, 2, 4, 6, 8, 10-15]. 2. Самотестування. 3. Вирішення практичного завдання розрахункового характеру за індивідуальними даними щодо формування ціни туру	Тестування, експрес-опитування, розв'язання практичного завдання за індивідуальними даними
Семінар з виконанням розрахункових задач Прибуток та рентабельність на туристичних підприємствах	9	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань: сутність, види та джерела отримання прибутку в туристичному бізнесі, система формування та розподілу прибутку туристичних підприємств, показники прибутку та рентабельності на туристичних підприємствах. Джерела [1, 2, 4, 8, 10-15]. 2. Самотестування. 3. Самоперевірка знань шляхом вирішення практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання розрахункових завдань
Семінар з виконанням розрахункових задач Управління інвестиційною діяльністю на туристичних підприємствах	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань. сутність та класифікація інвестицій, основні поняття інвестиційної діяльності в туризмі, характеристика та порядок формування інвестиційних ресурсів туристичного підприємства, джерела залучення інвестицій, інвестиційні проекти в туризмі та управління їх реалізацією.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання розрахункових завдань

Вид та тема семінарських занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
		Джерела [1, 2, 4, 7, 8, 10-13]. 2. Самотестування. 3. Самоперевірка знань шляхом вирішення практичних завдань	
Семінар з виконанням розрахункових задач Управління ризиком та напрями запобігання банкрутству туристичних підприємств	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення теоретичних питань: сутність та класифікація ризиків у діяльності туристичних підприємств, управління ризиком, методичний інструментарій оцінювання рівня ризику на туристичному підприємстві, напрями запобігання ризику; сутність, форми та причини банкрутства туристичних підприємств. Джерела [1, 2, 7, 8, 10-14]. 2. Самотестування. 3. Самоперевірка знань шляхом вирішення практичних завдань	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання розрахункових завдань
Разом змістовий модуль 2	51		
Разом	96		

7. Матриця зв'язку між дисципліною/ змістовим модулем, результатами навчання та компетентностями

Результати навчання	Компетентності											
	Загальні					Предметно-спеціальні						
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	6	
Знання суті, змісту та основних понять економіки туризму та туристичного бізнесу						+						
Знання туристичного ринку та підприємницької діяльності в туризмі						+						
Знання сутності та особливостей планування діяльності туристичного підприємства, місце економічної стратегії в управлінні туризмом							+					
Знання основних та оборотних фондів туристичного підприємства							+					
Знання трудових ресурсів та продуктивності праці в туризмі.							+					
Знання мотивації та організації оплати праці працівників туристичного підприємства							+					

Уміння планувати виробничу програму діяльності підприємств туристичної індустрії								+				
Уміння формувати та використовувати доходи туристичних підприємств								+				
Вміти оцінювати стан та ефективність використання трудових ресурсів								+				
Вміти визначати собівартість послуг на туристичному підприємстві та обґрунтовувати пріоритетні напрямки її зниження								+				
Мати практичні навички щодо використання методики складання цін на туристичні послуги								+				
Вміти розробляти та обґрунтовувати управлінські рішення щодо забезпечення ефективного управління прибутком на туристичних підприємствах								+				
Вміти оцінювати ефективність інвестиційної діяльності на туристичних підприємствах								+				
Вміння ідентифікувати та оцінювати ризики туристичного підприємства								+				
Вміння оцінювати ймовірність банкрутства туристичного підприємства та розробляти напрями запобігання								+				

8. Методи викладання

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота (підготовка презентацій, рефератів, самостійно опрацювання додаткових питань за наведеним переліком літератури).

9. Методи оцінювання

Екзамен.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються у випадку проведення екзамену: впродовж семестру (50 балів) та при проведенні підсумкового контролю - екзамену (50 балів).

Оцінювання студентів протягом семестру

№ теми практичного заняття	Вид роботи/бали					
	Тестові завдання	Задачі, завдання, кейси тощо	Обговорення теоретичних питань теми	Індивідуальне завдання	ПМК	Сума балів
Змістовий модуль 1						
Тема 1.	1		1			2
Тема 2.	1		1			2
Тема 3.	1	1,5	0,5			3
Тема 4.	2	1,5	0,5			4
Тема 5.	1	1,5	0,5			3
Тема 6.	1		0,5	4		5,5
Разом за змістовий модуль 1	7	4,5	4	4	5	24,5
Змістовий модуль 2						
Тема 7.	1	1,5	0,5			3
Тема 8.	1	1,5	0,5			4
Тема 9.	1		0,5	4		5,5
Тема 10.	1	1,5	0,5			3
Тема 11.	1	1,5	0,5			3
Тема 12.	1	1,5	0,5			3
Разом за змістовий модуль 2	6	7,5	3	4	5	25,5
Усього	13	12	7	8	10	50

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	
60-69	E	3, «задовільно»
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	

11. Методичне забезпечення

1. Електронний конспект лекцій.
2. Методичні вказівки з вивчення дисципліни.
3. Індивідуальні завдання.
4. Навчальна та наукова література, нормативні документи.

12. Рекомендована література

Основна

1. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика: Навчальний посібник / Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436 с.
2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Л.П. Дядечко. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
3. Замедлина Е.А. Экономика отрасли: туризм: Учебное пособие для студ. проф. образ. / Е.А. Замедлина, О.Н. Козырева. - М.: Альфа-М: ИНФРА-М, 2007. – 205 с.
4. Мальська М.П. Економіка туризму: теорія та практика: Підручник / М.П. Мальська, М.Й. Рутинський, С.В. Білоус, Н.Л. Мандюк. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 544с.
5. Мальська М.П. Туристичний бізнес: теорія та практика: Навч. посіб. / М.П. Мальська, В.В. Худо. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.
6. Ткаченко Т.І. Економіка готельного господарства і туризму: Навч. посібник / Т.І. Ткаченко, С.П. Гаврилюк. – К.: КНТЕУ, 2010. – 179 с.

Допоміжна

7. Андренко І.Б. Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму: підручник /І.Б. Андренко, Н.М. Влащенко. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 308 с.

8. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учебное пособие / И.Т. Балабанов, А.И. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
9. Балашова Р.І. Організація діяльності туристичного підприємства: Навч. посіб. /Р.І. Балашова. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 184 с.
10. Горбылева З.М. Экономика предприятий туризма : учеб.-метод. пособие / З.М. Горбылева. – Минск : РИПО, 2014. – 226 с
11. Дмитриев М.Н., Забаева М.Н., Малыгина Е.Н. Экономика туристского рынка: Учебник. - М.: Юнити-Дана, 2010. - 312 с.
12. Здоров А.Б. Экономика туризма: Учебник / А.Б. Здоров – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
13. Костащук В.І. Економіка і ціноутворення в галузі туризму [Текст] : навч. посіб. / В. І. Костащук ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2012. - 135 с
14. Мальська М.П. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: Навчальний посібник / М.П. Мальська, О. Ю. Бордун. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
15. Методичні вказівки з організації практичних занять та самостійної роботи студентів з дидактичним забезпеченням з дисципліни „Економіка та ціноутворення на підприємствах туристської індустрії” (для студентів 3 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 0504-„Туризм”). Укл.: Нохріна Л.А., Александрова С.А., Щербина Л.В. – Харків: ХНАМГ, 2007 – 51с.
16. Методичні вказівки до виконання практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Маркетинг» (для студентів 3 і 4 курсів усіх форм навчання напряму підготовки 6.140103 – Туризм/ Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад.: Л. Л. Калініченко, А. С. Соколенко. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 40 с
17. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва: навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 344 с.

Інформаційні ресурси

18. Гаагская декларация Межпарламентской конференции по туризму від 14.04.1989 [Електронний ресурс] // ООН. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_904
19. Глобальный этический кодекс туризма від 01.10.1999 [Електронний ресурс] // Всесвітня туристична організація. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/983_001

20. Хартия туризму від 01.01.1985 [Електронний ресурс] // Всесвітня туристична організація. – Режим доступу:http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_640
21. Закон України «Про Туризм» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр>
22. Закон України «Про курорти» від 05.10.2000 № 2026-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2026-14>
23. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Розвиток туристичної індустрії як інструмент економічного розвитку та інвестиційної привабливості України» від 13.07.2016 № 1460-VIII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1460-19>
24. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
25. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

**ЧАСТИНА 2.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО
СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЕКОНОМІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Семинар 1. Економіка туризму та туристичний ринок

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Сутність, мета, завдання та методологія курсу.
2. Основні поняття та сутність економіки туризму.
3. Туристичний бізнес як економіко-технологічна система
4. Економічна ефективність туристичного бізнесу
5. Туристський ринок: сутність, структура, особливості.
6. Сутність підприємницької діяльності в туризмі
7. Правові основи організації туристичних підприємств
8. Організаційно-правові форми туристичних підприємств.
9. Зовнішнє і внутрішнє середовища туристичного підприємництва

2. Індивідуальне тестування.

3. Презентація рефератів (доповідей).

4. Розв'язати задачу

1. Побудувати криву попиту на тури в Туреччину на основі таких даних:

Таблиця 1.1 – Кількість турів та їх ціна

Ціна одного туру, дол.	Кількість проданих турів
350	400
400	600

Визначити еластичність попиту за ціною. Як зміниться положення кривої попиту при зміні доходу споживачів?

2. Визначити обсяг попиту на відпочинок в Туреччині в місті на плановий рік, якщо чисельність населення в базовому році 220 тис. осіб, а на плановий рік вона збільшиться на 4%. Попит на відпочинок в Туреччину на душу населення в базовому році за вартістю складає 23 тис. грн. Коефіцієнт еластичності попиту на відпочинок в Туреччині – 1.3. Грошові доходи на душу населення в плановому році збільшаться на 3%.

3. В Україні туризм за останні п'ять років розвивався інтенсивними темпами. Однак загальний обсяг туристичного потоку та окремі його складові за типами туризму (в'їзний, виїзний, внутрішній) змінювався неоднаковими темпами, що вплинуло на показники туристичного балансу. За даними таблиці 1.2:

1. Розрахувати темпи росту та приросту (ланцюгові та базисні) загального обсягу обслужених туристів у цілому по Україні, в тому числі за типами туризму.

2. Визначити та проаналізувати зміни питомої ваги окремих типів туризму в загальному обсязі туристських потоків.

3. Розрахувати сальдо туристського балансу та простежити його зміни в динаміці.

4. Дати пропозиції щодо активізації розвитку в'їзного та внутрішнього туризму в Україні, використовуючи світовий досвід та рекомендації Всесвітньої туристичної організації [15, с. 11].

Таблиця 1.2 - Основні показники розвитку туристської галузі України за п'ять років

Показники	Роки				
	1-й	2-й	3-й	4-й	5-й
1. Кількість іноземних туристів, млн. чол.	6,2	4,2	4,4	5,8	6,3
2. Кількість внутрішніх туристів, млн. чол.	5,7	6,4	6,6	6,9	7,2
3. Кількість виїжджаючих туристів, млн. чол.	8,6	7,4	8,7	9,4	9,3
4. Загальний обсяг туристських потоків, млн. чол.	20,5	18,0	19,7	22,1	22,8

Семінар 2. Економічна стратегія та планування діяльності в управлінні туристичним підприємством

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Сутність і роль підприємницької стратегії в розвитку туристичного бізнесу
2. Види базових економічних стратегій діяльності підприємств
3. Процес обґрунтування економічної стратегії підприємства та розробка стратегічних альтернатив
4. Механізми економічного управління туристичним бізнесом
5. Бізнес-план туристичного підприємства

2. Індивідуальне тестування.

3. Заповнення словника термінів: стратегія, бізнес-план, економічне управління, базова економічна стратегія, план, планування.

4. Обговорення рейсових завдань.

1. Компанія «Тур-екстрим» з 2002 року працює на туристичному ринку міста Череповця. У числі перших її пропозицій були рибалка в Кенії, а також відпочинок в Росії в стилі мілітарі - з катанням на БТР, смугою перешкод і польовою кухнею. Але через кілька місяців стало зрозуміло, що екстрим-напрямок занадто дорогий для череповецьких туристів і себе не окупить. Поступово компанія почала йти від екстриму і пропонувати все більше стандартних турів: Туреччина, Єгипет, Кіпр, Арабські Емірати. зайнявся і другий офіс «Тур-екстриму», відкритий в Ярославлі. Але турфірм в цих містах маса, і в більшості своїй пропозиції їх однакові: всі вони продають одні й ті ж напрямки і види турів.

Назва компанії тим часом все менше відповідала початковим задумам. Деяких потенційних клієнтів це збивало з пантелику: питати в «Тур-екстрим» путівку в Анталію мало кому спадало на думку. Траплялося, що клієнти, замість того щоб дізнатися про компанію докладніше, йшли прямо до конкурентам. Однак змінити назву в турфірмі не наважилися, аргументуючи це звичкою людей мати справу зі знайомою вівіскою. Та й від ідеї рано чи пізно повернутися в напрямок розваг і пригод «Тур-екстрим» поки не відмовляється.

Зараз, за словами виконавчого директора «Тур-екстріму», компанія працює за принципом «роби те, що замовлять». У тиждень полягає близько чотирьох-п'яти контрактів в кожному з двох офісів. 25-30% замовлень складають заявки на сімейний і корпоративний заміський відпочинок. Вони ж приносять приблизно 60% доходу. Власне екстрим забезпечує всього 2-8% прибутку. Останнім часом туристичні компанії відзначають великий попит на відпочинок на півдні України, тому існує можливість зайнятися ще і цим напрямком. З іншого боку, є ризик остаточно загубитися в нішах і послугах.

Але «Тур-екстрим» хоче при цьому зберегти індивідуальність і розвивати спочатку намічене напрямком «розваги та пригоди». Чи має сенс розвивати подібні послуги в регіоні і як компанія може формувати попит на розваги та пригоди? Яку стратегію обрати регіональній туристичній фірмі? [16, с .19]

2. Туристична фірма “Супер тревел” діє на ринку м. Дніпро більше 5 років і займається в'їзним та виїзним туризмом. Показники фінансово-господарської діяльності з року в рік зростають, що дозволяє розвиватись фірмі на туристичному ринку. Біля неї відкрито філію відомої туристичної фірми “Сам”, що працює понад 10 років на туристичному ринку України. Розробіть конкурентні стратегії діяльності турфірми “Супер тревел” з метою утримання позицій на ринку, використовуючи стратегічні методи:

- 1) розвиток діючого продукту по складених напрямках туризму;
- 2) розширення географії поїздок та продаж за рахунок нових районів туристичного призначення;
- 3) впровадження зустрічних сфер туристичної діяльності (в т. ч. створення нових філій).

Семінар 3. Виробнича програма підприємств туристичного бізнесу

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Виробнича програма туристичного оператора: сутність і структура
2. Принципи та етапи розробки виробничої програми туристичного оператора
3. Сутність і показники експлуатаційної програми підприємств готельного типу
4. Виробнича програма закладів харчування туристів

2. Індивідуальне тестування.

3. Вирішення задач.

1. Продаж закладу харчування в базовому році склав 2000 тис. шт. Режим роботи закладу харчування в базовому році – 325 днів, середньоденна кількість відвідувачів становила 300 осіб. На наступний рік заплановано приріст чисельності відвідувачів в розмірі 15%, очікуваний коефіцієнт зміни кількості страв, що споживаються в середньому на одного споживача – 1,05. Режим роботи на плановий рік складатиме 300 робочих днів. Розрахувати обсяг продажу закладу харчування на плановий рік.

2. Визначити показники завантаження місткості готелю за місяць, якщо на початок місяця в стані готовності перебувало 83 номери по 2 місця кожний.

Фактично за місяць було реалізовано 72 номери. За цей же період послугами готелю скористалося 217 осіб. Загальна кількість спальних місць, використаних за місяць, становила 138 місць.

3. Визначити місткість та пропускну спроможність готелю за квартал, якщо в готелі є 2 номери класу «люкс», в яких передбачено по 2 місця, 24 номери I класу, з яких 19 номерів є двомісними, а решта - одномісні та 38 номерів II класу, з яких 18 - тримісні, 12 - двомісні та решта – одномісні.

4. Тризірковий готель, розташований у зручному (з точки зору транспортної доступності) місці великого промислового міста. Готуючись до сертифікації готельних послуг, підприємство здійснило плановий поточний та капітальний ремонт частини номерного фонду з метою його перепланування. Крім ремонтних робіт, інші причини обумовили зниження коефіцієнта завантаження номерного фонду порівняно із запланованим, що негативно вплинуло на виконання показників виробничо-експлуатаційної програми готелю.

- Визначити можливу пропускну спроможність готелю.
- Визначити час простою номерного фонду (людино-днів) із різних причин (капітального ремонту; поточного ремонту; санітарної обробки номерів; інших)
- Визначити пропускну спроможність готелю.
- Визначити планову пропускну спроможність готелю.
- Визначити коефіцієнт завантаження готелю в звітному році.
- Вихідні дані:
Кількість номерів – 40, у тому числі: президентські апартаменти – 6, апартаменти – 8, "люкс" – 16, "напівлюкс" – 10. Першої категорії: однокімнатні одномісні - 90, однокімнатні двомісні – 50.
- Кількість номерів у капітальному ремонті, всього – 10, у тому числі "напівлюкс" – 10.
- Кількість номерів у поточному профілактичному ремонті, всього – 44, у тому числі: "люкс" - 2, однокімнатні одномісні – 32, однокімнатні двомісні -10.
- Тривалість поточного ремонту – 6 днів, середній час санітарної обробки і підготовки номеру до заселення – 1,8 години.
- Фактично надано за рік 76860 людино-днів. Середня тривалість перебування гостя – 6 днів [15, с. 33-34].

Семінар 4. Основні фонди та оборотні кошти туристичних підприємств

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Основний капітал: сутність, структура, показники технічного стану та ефективності використання
2. Оборотний капітал
3. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів та оборотних коштів туристичних підприємств.

2. *Індивідуальне тестування.*

3. *Вирішення задач.*

1. На початок року вартість основних засобів готельного комплексу "Київ" склала 15 млн.грн., а на кінець року – 12 млн.грн. Обсяг виготовленої (товарної) продукції за звітний рік становив 35 млн.грн., а сукупні витрати на її виробництво – 27 млн.грн. Визначити такі показники ефективності використання основних засобів підприємства, як фондомісткість, фондівдача та рентабельність.

2. Вартість основних засобів готелю «Львів» на початок року склала 400 млн.грн. З 1 липня до виробничого процесу були залучені основні засоби загальною вартістю 50 млн.грн., з 1 вересня - на суму 10 млн.грн., а наприкінці року були виведені з експлуатації основні засоби вартістю 6 млн.грн. Розрахувати середньорічну вартість введених основних засобів, середньорічну вартість виведених основних засобів, вартість основних засобів на кінець року, середньорічну вартість основних засобів підприємства.

3. Вартість наявних на туристичному підприємстві основних засобів на початок року склала 5 млн.грн. В поточному році була введена в дію будівля вартістю 750 тис.грн., а також було придбано обладнання вартістю 28,1 тис.грн. Також списано застаріле обладнання за ліквідаційною вартістю 65 тис. грн. Визначити коефіцієнти: вибуття, оновлення та приросту основних засобів туристичного підприємства.

4. Визначити розмір амортизаційних відрахувань туристичної фірми за методом зменшеного залишку на 5 році функціонування обладнання, якщо вартість наявного офісного обладнання становить 168 тис.грн. При цьому зі складу діючих основних засобів (офісного обладнання) вибувають у першому році засоби, амортизаційний період яких ще не завершився, залишковою вартістю 12 тис.грн. Середньорічна норма амортизаційних відрахувань для даної групи основних засобів (4 група) становить 47,80%

5. Визначити норму та річну амортизацію автопарку туристичного підприємства, якщо його первісна вартість складає 800 тис. грн. Термін використання за технічним паспортом складає 15 років.

6. Туристичне підприємство в базовому році планувало реалізувати туристичних послуг на суму 3,6 млн. грн. при наявних оборотних коштах розміром в 580 тис. грн. В наступному році фактично було скорочено тривалість обороту оборотних коштів на 12 днів. Визначити величину коефіцієнта оборотності оборотних коштів за дані роки.

Семінар 5. Трудові ресурси та продуктивність праці на туристичних підприємствах

План заняття:

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*
1. Трудові ресурси: сутність, оцінювання стану та ефективності їх використання
2. Планування чисельності працівників туристичних підприємств.

3. Продуктивність праці та показники її ефективності

2. *Індивідуальне тестування.*

3. *Вирішення задач.*

1. Провести аналіз структури персоналу підприємства та зробити відповідні висновки щодо ефективного розставлення, мотивації та розвитку персоналу.

Таблиця 5.1 - Освітньо-вікова структура персоналу
ПАТ "Готель Галиччина", осіб

Вік, років	Персонал з вищою освітою		Персонал з середньою спеціальною освітою		Персонал з середньою освітою	
	базовий рік	звітний рік	базовий рік	звітний рік	базовий рік	звітний рік
До 30	6	5	52	49	8	9
30-45	18	14	94	91	7	5
45-55	25	27	70	69	40	35
Понад 55	16	13	54	48	17	20

2. Визначте чисельність менеджерів, необхідних туристської організації для обслуговування клієнтів, якщо на обслуговування одного туриста відводиться 30 хв, туристську організацію в день відвідує в середньому 50 осіб. Тривалість робочого дня менеджера становить 8 год.

3. У звітному році середньооблікова чисельність працівників туристичного підприємства становила 80 осіб, а обсяг виробництва послуг склав 1050 тис. грн. На плановий рік планується приріст чисельності працівників 10%, а приріст обсягу виробництва послуг - 15%. Визначити приріст продуктивності праці на підприємстві.

4. Під час аналізу фінансового звіту готельно-туристичного підприємства за даний рік було виявлено значне зниження обсягу наданих основних та додаткових послуг, що було обумовлено зменшенням купівельної спроможності населення та кризовою ситуацією в країні. У звітному році обсяг виробництва послуг склав 800 тис.грн., при середньообліковій чисельності персоналу 130 осіб. Заплановано приріст обсягу надання послуг у плановому році до 950 тис.грн., а відсоток зростання продуктивність праці становить 7%, порівняно із звітним роком. Розрахувати планову чисельність персоналу підприємства.

5. У звітному році обсяг товарообороту підприємства ресторанного господарства склав 1160 тис. грн., загальна чисельність працівників підприємства — 17 осіб. На наступний рік планується підвищити продуктивність праці персоналу на 7,5% за незмінної чисельності працівників. Розрахувати на наступний рік продуктивність праці й обсяг товарообороту підприємства.

6. Є дані про чисельність та рух персоналу по туристсько-екскурсійного комплексу «Карпати» за рік (табл. 5.2). Визначити середню облікова чисельність персоналу за рік; коефіцієнт сталості кадрів; коефіцієнт обороту по прийому, вибуття, плинності. Проаналізуйте причини плинності кадрів.

Таблиця 5.2 - Чисельність та рух персоналу туристсько-екскурсійного комплексу «Карпати», осіб

Чисельність персоналу на 1 січня звітнього року	500
Звільнено за рік, всього	48
Прийнято	36
З них звільнено	12
З загальної кількості звільнених вибуло за причиною плинності	4
Переведено в інші категорії персоналу	8

Розробіть рекомендації, сприяють зниженню коефіцієнта плинності кадрів.

4. *Обговорення кейсового завдання.*

Підприємство готельного комплексу "Київ" розраховане на приймання, розміщення та обслуговування іноземних туристів і громадян України в кількості 850 чоловік. Мешкання в одномісних та двомісних номерах. Передбачено харчування туристів у 8 буфетах, барі та ресторані на 150 місць. Режим роботи буфетів - з 7.00 до 22.00 год. Режим роботи ресторану - з 10.00 до 23.00 год. Визначте загальну чисельність персоналу підприємства за умови 1,2 чол. обслуговуючого персоналу на трьох туристів. Розрахуйте чисельність персоналу підприємства відповідно до категорій працюючих: апарат управління - із розрахунку 18% від загальної чисельності персоналу; відділ може створюватися за наявності 3-4 спеціалістів; обслуговуючий персонал - 55-60% від загальної кількості працюючих; допоміжний персонал - 10-12% від загальної кількості працюючих. Побудуйте організаційну структуру управління готельного комплексу "Київ" та покажіть на схемі зв'язки між її елементами.

Семінар 6. Мотивація та організація оплати праці підприємств туристичної сфери

План заняття:

1. *Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:*

1. Мотивація праці та організація заробітної плати
2. Державне й договірне регулювання оплати праці
3. Обґрунтування витрат на оплату праці
 2. *Індивідуальне тестування.*
 3. *Вирішення задач.*

1. Фактичний товарообороту ресторанного підприємства в звітному році складає 1900 тис. грн., фонд оплати праці персоналу становить 15% від товарообороту. На наступний рік заплановано приріст товарообороту на 4% та зниження фонду оплати праці на 0,5%. Визначити плановий фонд оплати праці ресторанного підприємства на наступний рік.

2. Визначте відносну економію чисельності працюючих і фонду оплати праці за рахунок скорочення втрат робочого часу з тимчасової непрацездатності у зв'язку з поліпшенням умов праці. В автопарку туристського комплексу, що має в своїй структурі блок живлення, планується з 1-го жовтня здійснити ряд заходів щодо

покращення умов праці та охорони здоров'я, що дозволить скоротити втрати робочого часу з тимчасової непрацездатності в середньому з 14 до 8%. Загальна чисельність працюючих - 20 осіб. Середня заробітна плата на одного працюючого - 65 тис. грн.

3. Проаналізуйте вплив трудових факторів на обсяг продажу в туристичному комплексі (табл. 6.1).

Таблиця 6.1 – Трудові показники діяльності туристського комплексу

Показник	Минулий рік	Звітний рік	Зміна (+ -)	Темп зміни
Обсяг продажу, тис. грн.	214420	225765		
Середньоспиксова чисельність персоналу, осіб.	540	524		
Середньорічний виробіток на одного працівника				
Відпрацьовано люд.-днів в середньому одним працівником	264	275		

4. Розв'язання аудиторно-домашнього практичного завдання за індивідуальними даними

Інформація щодо мотивації та оплати праці на туристичному підприємстві А наведена в табл. 6.2. Потрібно:

- проаналізувати склад і структуру фонду заробітної плати за відповідний рік;
- визначити середню заробітну плату і провести аналіз залежності динаміки фонду заробітної плати від зміни чисельності працівників і середньої заробітної плати на;
- розрахувати показники і коефіцієнти, що характеризують ефективність оплати праці та провести комплексну оцінку ефективності системи матеріального стимулювання праці, що застосовується на туристичних підприємствах;
- дати характеристику діючої системи оплати праці на туристичних підприємствах;
- сформулювати висновки і виробити рекомендації щодо удосконалення системи оплати праці на туристичних підприємствах.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ОПТИМІЗАЦІЯ

Семинар 7. Управління доходами підприємств туризму

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Сутність і роль доходу підприємств туристичного бізнесу
 2. Економічний механізм формування й розподілу доходу
 3. Стратегія формування доходу підприємств
 4. Методика розрахунку та показники доходності туристичних підприємств
 5. Політика оптимізації доходу туристичних підприємств
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Вирішення задач.*

1. Готельно-туристичне підприємство «Карпати» функціонує на ринку послуг гостинності 8 років. Чисельність працівників складає 32 особи. Місткість 170 л.м.

За даними таблиці 7.1. визначити кількісний вплив динаміки фізичного обсягу реалізації послуг і готельних тарифів на суму доходу від надання послуг проживання іноземним туристам. Сформуйте шляхи підвищення обсягів реалізації готельних послуг.

Таблиця 7.1- Динаміка доходу від реалізації підприємства «Карпати»

Показники	Одиниця виміру	2016 р.	2017 р.
Дохід від проживання іноземних туристів	тис. грн.	3500,0	3039,7
Чисельність іноземних туристів	осіб	1245	1048
Середня тривалість перебування іноземних туристів	днів	5	4

2. Підприємство «Ольга» реалізувало в 2016 р. послуг на суму 700 тис. грн., на ринку туристичних послуг. За той самий період конкуренти реалізували послуги на суму 6000 тис. грн. (в тому числі обсяг продажу найпотужнішого з конкурентів 1200 тис грн.). За результатами проведених маркетингових досліджень було встановлено, що при використанні активної маркетингової програми «Ольга» місткість ринку у 2017 р. можна збільшити до 850 тис. грн.

1) Яку частку на ринку туристичних послуг охопило підприємство «Ольга» в 2016 р?

2) Знайдіть відносну частку ринку підприємства стосовно основного конкурента в 2017 р. Наскільки вже використано маркетинговий потенціал продажу туристичних послуг?

3) Проаналізуйте, які втрачені можливості підприємством «Ольга» у випадку відмові від активної маркетингової програми?

4. *Обговорення кейсового завдання.*

Ресторан при готельному комплексі, зорієнтований на обслуговування ділових

туристів, планує удосконалити продуктову Політику закладу ресторанного господарства завдяки реалізації комплексних сніданків для мешканців готелю та збільшення обсягів / реалізації власної продукції для відвідувачів зі сторони у вечірні години.

У звітному році основні показники господарської діяльності характеризувалися наступними параметрами: валовий товарооборот становив 160220 грош. од., у тому числі від реалізації комплексних сніданків і обідів для мешканців готелю - 40%; рівень комерційного доходу від торговельної діяльності до товарообороту - 40%; рівень змінних витрат - 33%; сума постійних витрат - 10000 грош. од. Фінансові результати закладу ресторанного господарства готельного комплексу характеризувалися як збиткові.

Перед планово-економічним відділом готелю керівництво поставило завдання обґрунтувати обсяги діяльності в критичних точках, перед іншими функціональними підрозділами - розробити програму заходів щодо досягнення цільових обсягів діяльності й реалізації економічної стратегії.

1. Розрахувати товарооборот закладу ресторанного господарства готельного комплексу "Братислава" на плановий рік у точках:

- беззбитковості діяльності закладу;
- цільового прибутку в розмірі 2000 грош. од.

2. Визначити розмір зростання обсягу товарообороту у плановому році порівняно зі звітним в абсолютних і відносних показниках, у тому числі за окремими складовими частинами. У розрахунках прийняти планові рівні витрат та комерційного доходу на рівні звітного року, передбачити підвищення частки товарообороту для відвідувачів зі сторони до 70%.

Зробити висновки [11, с. 38].

Семінар 8. Витрати та собівартість послуг на туристичних підприємствах

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Сутність і структура витрат на формування та реалізацію турпродукту
2. Калькуляція собівартості і цін на туристичний продукт
3. Планування витрат туристичних підприємств. Механізм управління та методи планування витрат
4. Методи та принципи визначення собівартості туристичного туру
5. Напрями зниження собівартості послуг на туристичному підприємстві

2. Індивідуальне тестування.

3. Вирішення задач.

1. Визначте собівартість турпродукту, якщо кошторисна собівартість турфірми за звітний період склала 100 грош. од., обсяг реалізації - 10 турпродуктів.

2. Туристичне підприємство "Дельта тревел" працює на виїзному сегменті ринку туристичних послуг України і спеціалізується на організації туристичних

подорожей до Болгарії. Підприємство не розробило економічної стратегії, внаслідок чого фінансові результати господарської діяльності постійно коливаються, а в окремі періоди характеризуються збитком. Визначити обсяг реалізації турів до Болгарії у точці беззбиткової діяльності підприємства.

Таблиця 8.1 - Вихідні дані

Показники	Значення, ум.грош.од.
Витрати:	
Загальні постійні	4000
Середні змінні на 1 тур	1500
Середня ціна туру	3500

3. На послуги турфірми існує еластичність попиту за цінами, що дорівнює 1,6. Визначте, якими можуть бути наслідки від зниження ціни на послуги на 3000 грн., якщо до зниження обсяг продажів склав 1500 путівок за середньою ціною 23 тис. грн. за шт., а загальні витрати на їх придбання 28000 тис. грн., постійні витрати фірми - 1500 тис. грн. на весь обсяг виробництва.

4. У звітному році підприємство закупило матеріалів вартістю 170 тис. грн і обладнання на суму 120 тис. грн. В звітному році обсяг використання матеріалів - 150 тис. грн. Обладнання введено в експлуатацію і по ньому нараховано амортизацію в розмірі 21 тис. грн. Визначити витрати звітного періоду.

5. Туроператор має наступні економічні показники діяльності (табл. 8.2). Визначити повну собівартість турпродукту туристичного підприємства та собівартість однієї путівки традиційним способом та способом директ-костінг.

Таблиця 8.2 - Вихідні дані

залишок сформованих туристично-екскурсійних путівок на початок місяця	-
сформовано туристично-екскурсійних путівок у звітному періоді, в натуральних одиницях	900 шт.
залишок сформованих туристично-екскурсійних путівок на кінець звітного періоду, в натуральних одиницях	1000 шт. – 900 шт. = 100 шт.
виручка від реалізації туристично-екскурсійних путівок без ПДВ	810 тис. грн.
витрати основного виробництва по формуванню туристично-екскурсійних путівок у звітному періоді	450
загальновиробничі витрати в звітному періоді	4
загальногосподарські витрати в звітному періоді	60
комерційні витрати в звітному періоді	70
в тому числі витрати на рекламу	50

Семінар 9. Ціноутворення в туризмі

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Економічні основи ціноутворення в туризмі
2. Принципи та фактори ціноутворення в туризмі
3. Методика та методи ціноутворення на туристичному підприємстві. Структура ціни на туристичний продукт.
4. Цінова політика туристичних підприємств. Механізм регулювання цін
 2. *Індивідуальне тестування.*
 3. *Вирішення задач.*

1. Туристична фірма в Києві уклала вигідний для неї контракт з іноземним партнером в Болгарії на обслуговування дитячих груп (2 тижні) в літній період. Вартість обслуговування в Болгарії одну людину (харчування, проживання, екскурсійна програма) - 195 ум.о. При кількості дітей в групі 40 чоловік болгарська сторона приймає на безкоштовне обслуговування двох керівників. Розрахуйте вартість однієї путівки перебування в Болгарії. Вихідні дані наведені в табл. 9.1. У розрахунках використовуйте встановлений курс долара на момент вирішення задачі.

Таблиця 9.1 – Вихідні дані для розрахунку вартості путівки, ум. од.

Показник	Значення
Необхідна кількість викладачів - вихователів на групу 40 осіб	3
Оренда автобуса	3500
Страховка на одну людину	5
Оплата відрядження водієві	160
Оплата проїзду по автобану і сплата за стоянку	100
Митні витрати	150
Витрати, пов'язані з оформленням документів для виїзду за кордон	100
Витрати на відрядження на викладача	50
Заробітна плата фахівця	50
Інші витрати на одну людину	5
Рентабельність туру, %	10

2. Визначити середню вартість одиниці послуг розміщення туристів у готелі, в тому числі першої доби розміщення, якщо відпускна вартість загального обсягу послуг становить 3725 тис. грн., ставка готельного збору – 10% (за першу добу розміщення), ставка ПДВ – 20 %, розмір цільового прибутку – 25% від повної собівартості, у звітному періоді реалізовано 3000 людино-осіб, середній термін перебування гостей – 2 доби.

3. У житловому масиві м. Львова недавно функціонує новий готельний комплекс місткістю 68 номерів, побудований за сучасними вимогами до технології готельних послуг. Організаційно-правова форма – закрите акціонерне товариство. Визначити середню вартість одиниці послуг розміщення туристів у готелі, в тому числі першої доби розміщення, якщо відпускна вартість загального обсягу послуг становить 2600 тис. грн., ставка готельного збору – 10% (за першу добу розміщення), ставка ПДВ – 20 %, розмір цільового прибутку – 25% від повної собівартості, у звітному періоді реалізовано 3000 людино-осіб, середній термін перебування гостей – 2 доби. Проаналізувати та розробити напрямки зниження ціни послуг, що сприятиме залученню більшої кількості туристів.

4. Розв'язання аудиторно-домашнього практичного завдання за індивідуальними даними

Розрахувати вартість путівки на 1 людину (тур для іноземних громадян між двома великими містами України (без урахування перельоту). Вихідна інформація для індивідуальних умов розрахунку наведена в табл. 9.2.

Таблиця 9.2

Показники	Варіант									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Місто 1:										
дні	4	5	4	3	3	5	6	6	4	3
ночі	3	4	3	2	2	4	5	5	3	2
Місто 2:										
дні	6	6	5	6	5	3	3	4	6	6
ночі	5	4	4	5	4	2	2	3	5	5
Кількість туристів з перекладачем, осіб	20	25	30	35	40	45	20	30	25	40
Вартість проживання в готелі* міста 1, дол. за добу	55	60	50	45	50	60	55	65	65	55
Вартість проживання в готелі міста 2, дол. за добу	40	45	40	40	40	55	45	60	60	45
Вартість харчування** у місті 1, дол. за добу.	60	65	50	55	55	70	60	65	75	55
Вартість харчування у місті 2, дол. за добу.	75	80	65	60	65	75	50	50	65	50
Транспорт***, вартість оренди за 1 годину, дол. (з розрахунку 6 годин на день)	18	20	15	15	15	25	20	25	25	20
Вартість переїзду місто 1 - місто 2, дол. за ос.	60	60	55	50	55	65	60	60	70	55
Екскурсійна програма у місті 1, дол.	50	50	50	45	45	45	55	60	65	50
Екскурсійна програма у місті 2, дол.	65	70	60	55	55	70	55	75	75	60
Послуги турфірми, у % від розміру всіх видатків	5	6	7	7	8	8	9	10	10	11
Прибуток турфірми, у % від розміру всіх видатків	10	11	12	12	13	13	13	14	14	15

*Проживання в двохмісних номерах «люкс» готелю ***

**Харчування - повний пансіон (сніданок, обід, вечеря)

***Транспорт - комфортабельний автобус

Семінар 10. Прибуток та рентабельність на туристичних підприємствах

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Сутність, види та джерела отримання прибутку в туристичному бізнесі
2. Показники прибутку та рентабельності підприємств туристичного бізнесу
3. Стратегія економічного управління прибутком підприємств

4. Економічне управління формуванням і розподілом прибутку підприємств

2. *Індивідуальне тестування.*

3. *Вирішення задач.*

1. Готельне підприємство «Золото Карпат» функціонує на ринку послуг гостинності 9 років. Чисельність працівників складає 40 осіб. Місткість 2000 л.м. Річний обсяг реалізації послуг підприємства становить 70000 тис.грн. При цьому, витрати на 1 грн. реалізованої продукції (послуг) складають 93 копійки. У запланованому періоді комплексом проектних заходів передбачено збільшити річний обсяг реалізації послуг на 500 тис.грн. та скоротити рівень витрат на 1 грн. реалізованої продукції (послуг) на 2% у розрахунку на весь проектний обсяг реалізації. Визначити величину чистого прибутку від реалізації послуг підприємства.

2. Визначити мінімальний річний обсяг реалізації послуг, необхідний для забезпечення беззбиткової діяльності турфірми, використовуючи такі прогнози показники: середня ціна одного туру – 2500 грн., прямі умовно-змінні витрати – 2200 грн. (у розрахунку на один тур), річні умовно-постійні витрати турфірми – 120 тис. грн. Сформуйте межі беззбиткової діяльності туристичної фірми.

3. Розрахуйте загальну потребу в коштах на ведення турбізнесу та балансовий прибуток туристської організації, якщо потреба в грошових коштах, необхідних для оплати найманих працівників, становить 350 тис. грн., для оплати вартості придбаних сировини і матеріалів - 400 тис. грн., для придбання та використання засобів праці - 700 тис. грн., для оплати придбаної інформації - 100 тис. грн., для оплати послуг сторонніх організацій і осіб (будівельні роботи, транспортні послуги та ін. - 550 тис. грн. Виручка від туристської діяльності становить 3 млн. грн.

4. Фірма «Леополіс» проводить свою торгівельну діяльність на ринку Угорщини. Прибуток за звітний період становить 135 тис. грн., а обсяг продажу становить 197 тис. грн.. Визначить рентабельність продажів фірми «Леополіс».

5. В результаті реалізації послуг туристичне підприємство отримало виручку в розмірі 100 тис. грош. од., при цьому витрати склали 80 тис. грош. од. Визначити чистий прибуток і рентабельність підприємства, якщо відомо, що податкові платежі становлять 18% балансового прибутку.

6. З метою поліпшення фінансового стану туристичного підприємства його керівництво, виходячи з аналізу виробничої ситуації, вирішило збільшити в плановому році виручку від обсягу продажів на 10%. У звітному році цей показник склав 8 млн грн., змінні витрати - 61 млн грн., постійні витрати - 6 млн грн. Розрахуйте плановий обсяг продажів, суму прибутку, що відповідає новому рівню обсягу продажу.

7. Чистий прибуток туристичного підприємства склав 100 грош. од., відрахування в фонд накопичення складають 25% чистого прибутку, норматив відрахувань до фонду споживання дорівнює 50% фонду накопичення, норматив відрахувань в резервний фонд - 6% чистого прибутку. Визначити розмір відрахувань від чистого прибутку в кожен з фондів і загальну суму відрахувань, а також розмір нерозподіленого прибутку.

4. Обговорення кейсового завдання.

Для організації фірми-туроператора було витрачено: для створення статутного фонду – 30 000 євро (курс 26,5 грн.); на реєстрацію, ліцензію, відкриття – 130 000 грн. Фірма за рік планує організувати й реалізувати 15 групових (на 20 чоловік) турів за кордон і 60 індивідуальних турів по Україні. Виробнича собівартість закордонного тура становить 21 000 у.од. (курс 25,3 грн.), у т.ч. витрати на розробку й реалізацію тура – 3 150 у.од. Прибуток від реалізації тура за кордон становить 18 % від ціни «нетто». Виробнича собівартість тура по Україні становить 950 грн., в т.ч. витрати на його розробку й реалізацію - 200 грн. Прибуток від реалізації тура по Україні становить 20 % від ціни «нетто». Розрахувати:

- виторг від реалізації турів за рік, в т.ч. від реалізації турів за кордон і по Україні;
- маржинальний дохід турфірми, в т.ч. від реалізації турів за кордон і по Україні;
- загальний річний прибуток турфірми, в т.ч. від реалізації турів за кордон і по Україні;
- рентабельність турів за кордон і по Україні;
- строк окупності й ефективність авансованого капіталу за умови, що податок на прибуток становить 25 % [15, с. 45].

Семінар 11. Управління інвестиційною діяльністю на туристичних підприємствах

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:

1. Сутність інвестування в туризмі
 2. Джерела залучення інвестиційних ресурсів в туризмі
 3. Інвестиційні проекти в туризмі
 4. Прогнозування ефективності інвестиційного проекту
2. *Індивідуальне тестування.*
 3. *Вирішення задач.*

1. Оцініть економічну доцільність інвестування коштів в проект шляхом визначення точки беззбитковості і запасу фінансової міцності на основі наступних даних: виробнича потужність заводу 2500 виробів, відпускна ціна виробу - 40 грн., Постійні витрати на весь випуск - 10 000 грн., змінні витрати на одиницю виробу - 20 грн. Побудуйте графік.

2. Визначити чистий дисконтований дохід по проекту розвитку туристичного бізнесу, якщо первісні інвестиції складають 120 тис. ум. гр. од., щорічні грошові надходження по проекту - 140 тис. ум. гр. од., термін реалізації проекту – 2 роки. Ставка дисконту – 10%.

3. Розрахуйте чистий дисконтований дохід, індекс прибутковості, термін окупності інвестицій для проекту на чотири роки за даними табл.11.1. Витрати дорівнюють капітальним вкладенням, норма дисконту - 0,15.

Таблиця 11.1- Капітальні вкладення і результати їх використання, млн грн.

Показник	Рік реалізації проекту			
	I	II	III	IV
Капітальні вкладення	100	150	220	290
Результати	-	270	380	610

4. Підприємство розглядає два п'ятирічних інвестиційних проекти, пов'язаних з вкладенням коштів у технічне переозброєння (табл. 11.2, 11.3)

Таблиця 11.2 – Вкладення та дохід по проекту X, ум.од.

Показник	Рік				
	I	II	III	IV	V
Вкладення	100	100			
Дохід			250	360	500

Таблиця 11.2 – Вкладення та дохід по проекту Y, ум.од.

Показник	Рік				
	I	II	III	IV	V
Вкладення	50				
Дохід		100	100	100	100

Норма дисконту - 0,1.

Визначте по кожному інвестиційному проекту: чистий дисконтований дохід; - індекс прибутковості; термін окупності. Проаналізуйте інвестиційні проекти шляхом зіставлення отриманих показників. (Довідково: в умовах дефіциту коштів перевага віддається тим проектам, у яких найбільш високий індекс прибутковості. При нестабільній економічній ситуації перевага надається проектам, які забезпечують швидку окупність).

Семінар 12. Управління ризиком та напрями запобігання банкрутству туристичних підприємств

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних положень теми та питань самостійного вивчення:
2. Сутність та класифікація ризиків на туристичному підприємстві
3. Шляхи та заходи мінімізації ризику на туристичному підприємстві
4. Банкрутство підприємства: сутність та форми регулювання на Україні
5. Причини банкрутства туристичних підприємств
6. Методи діагности банкрутства на підприємстві
2. *Індивідуальне тестування.*
3. *Вирішення задач.*

1. Туристична фірма "А" опинилася в складній фінансовій ситуації. За результатами звітного періоду зафіксовано збитки, зростає кредиторська

заборгованість і пройшли всі терміни її погашення. Банк відмовив у видачі кредиту через відсутність гарантії повернення. Розрахуйте показники, що характеризують фінансову спроможність (неспроможність) туристської фірми "А", використовуючи для розрахунку дані табл. 12.1 і 12.2.

Таблиця 12.1 – Дані про діяльність підприємства «А»

Показники	Значення, млн грн.
Довгострокові активи	2100
Нематеріальні активи	180
Поточні активи, в тому числі	3370
витрати майбутніх періодів	70
Власні кошти	3000
Кошти під час розрахунків та інші пасиви в тому числі	1200
Доходи майбутніх періодів	98
Коефіцієнт поточної ліквідності (на початок звітного періоду)	1,68
Звітний період	Один рік
Період сплати платоспроможності	4 місяця

Таблиця 12.2 - Дані про діяльність підприємства «А»

Показники	Значення, млн. грн.
Загальна вартість майна	1 490
Поточні активи, усього	625
Грошові кошти, всього	155
Джерела власних коштів	520
Розрахунки з дебіторами	82
Розрахунки з засновниками	34
Короткострокові фінансові вкладення	19
Довгострокові фінансові зобов'язання	250
Короткострокові фінансові зобов'язання	620

Отримані результати порівняти з довідковими (табл. 12.3) та зробити висновки.

Таблиця 12.3 – Нормативні значення показників

Показник	Критичне значення
Платоспроможності	Не менше 1
Проміжної ліквідності	Не менше 0,5
Загальної ліквідності	Не менше 1
Покриття заборгованості	Не менше 2
Фінансової нестійкості	Не більше 0,5
Банкрутства	Не більше 0,5

2. У звітному періоді туристичне підприємство мало показники, наведені в табл. 12.4.

Таблиця 12.4 – Показники діяльності турпідприємства

Показники	Значення, тис.грн.
Активи	95000
Пасиви	95000
Оборотний капітал	6500
Виручка від реалізації	100000
Ринкова вартість акцій	780
Прибуток від основної діяльності	9 000
Нерозподілений прибуток	4 500

Визначити ймовірність банкрутства, використовуючи Z-показник Альтмана.

4. *Обговорення кейсового завдання.* Розробити програму щодо профілактики ризиків для туристичного підприємства (готелю, турфірми, транспортної компанії, закладу харчування).

ЧАСТИНА 3.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЕКОНОМІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Тема 1. Економіка туризму та туристичний ринок

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Правові основи організації туристичних підприємств
2. Організаційно-правові форми туристичних підприємств.
3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Об'єктом вивчення економіки туристичного підприємства є:

- а) економіка туризму як міжгалузевого комплексу обслуговування туристів;
- б) економічні процеси, пов'язані з формуванням та реалізацією туристичного продукту;
- в) різноманітні підприємницькі структури різних організаційно-правових форм, видів та обсягів діяльності;
- г) механізми ресурсного забезпечення туристичної діяльності підприємств та отримання економічного й соціального ефекту.

2. Предметом вивчення економіки туристичного підприємства є:

- а) економіка туризму як міжгалузевого комплексу обслуговування туристів;
- б) економічні процеси, пов'язані з формуванням та реалізацією туристичного продукту;
- в) різноманітні підприємницькі структури різних організаційно-правових форм, видів та обсягів діяльності;
- г) механізми ресурсного забезпечення туристичної діяльності підприємств та отримання економічного й соціального ефекту.

3. До основних завдань економічної діяльності суб'єктів туристичного бізнесу не належать:

- а) створення та надання туристичних послуг;
- б) формування ринку туристичних послуг;
- в) удосконалення інфраструктури туризму;
- г) освоєння методів оцінювання економічної, соціальної та екологічної ефективності виконання планових рішень.

4. До основних економічних функцій туризму не належить:

- А) виробнича функція;

- б) забезпечення зайнятості населення;
- в) створення попиту на туристичний продукт;
- г) функція згладжування.

5. Функція нівеляції платіжного балансу як економічна функція туризму полягає:

- а) порівняння витрат місцевих туристів, що виїхали за кордон, та доходів, одержаних від реалізації товарів та послуг іноземним туристам;
- б) туризм сприяє економічному розвитку слабких у структурному відношенні регіонів;
- в) забезпечення валютних надходжень до бюджету та отримання прибутку суб'єктами туризму;
- г) здатність туризму впливати на економіку регіону, країни і світу.

6. Туристичний бізнес як єдина економіко-технологічна система формування й реалізації туристичного продукту не охоплює:

- а) виробництво туристичних послуг;
- б) комплектування туристичного продукту;
- в) реалізація туристичного продукту або окремої послуги;
- г) отримання економічного й соціального ефекту.

7. До суб'єктів туристичного бізнесу відносять:

- а) виробників туристичних послуг,
- б) туроператорів, турагентів,
- в) підприємства харчування, транспорту, об'єкти туристичних відвідувань;
- г) всі відповіді вірні.

8. Економічна ефективність дає змогу:

- а) визначити надходження до бюджетів бюджетної системи країни;
- б) визначити ступінь реалізації потреб працівників туристичної організації в інформації, знаннях, творчій праці, самовираженні, спілкуванні, відпочинку;
- в) провести оцінку раціональності використання окремих видів витрат і ресурсів туристичного бізнесу;
- г) визначити ефективність впливу управлінських дій, які формуються керуючими органами туризму на відповідному рівні.

9. Туристський ринок можна розглядати в якості:

- а) сукупності покупців та продавців туристичного продукту;
- б) сукупності матеріальних ресурсів туристського підприємства;
- в) сукупності нематеріальних ресурсів туристського підприємства;
- г) способи пересування, які вибере турист, їх вартість, комфортність, швидкість і надійність.

11. До можливої пропозиції послуг на туристичному ринку не відносять:

- А) комплексну туристську послугу, яка пропонує розміщення, харчування,

транспортні, побутові, екскурсійні, спортивні і оздоровчі послуги, об'єднані єдиною метою і програмою перебування;

б) окремі туристичні послуги: розміщення, харчування, транспортні, екскурсійні, спортивні, оздоровчі та побутові послуги;

в) сукупність об'єктів які забезпечують відпочинок і розваги туристів;

г) товари туристичного призначення, наприклад, намети, спальні мішки, рюкзаки, сувенірна туристська продукція.

12. До особливостей туристського ринку належать:

а) компліментарність;

б) сезонність;

в) відстань між виробниками і споживачами туристських послуг;

г) невідчутність туристських послуг;

д) всі відповіді вірні.

13. До основних факторів, що впливають на туристичний попит, не відносяться:

а) купівельна спроможність споживачів;

б) демографічні фактори;

в) соціальні та культурні фактори;

г) природні особливості території.

д) ціна.

14. Природні особливості території, історично-культурні чинники, інфраструктура – це складники:

а) попиту на туристичному ринку;

б) пропозиції на туристичному ринку;

в) туристичної супраструктури;

г) туристичного ринку.

15. До принципів підприємництва в туризмі не належать:

а) свобода вибору виду діяльності;

б) вільне наймання працівників із чітким дотриманням їхніх прав на оплату праці та відпочинок;

в) використання чистого прибутку на власний розсуд;

г) компліментарність.

4. Розкрити зміст кожного з видів підприємництва в туризмі. Заповнити таблицю.

Вид підприємництва	Сутність бізнесу	Мета бізнесу	Засоби досягнення мети	Сфера підприємництва	Форма підприємництва	Продукт	Стан бізнесу

5. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика: Навчальний посібник / Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436 с.
2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Л.П. Дядечко. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
3. Замедлина Е.А. Экономика отрасли: туризм: Учебное пособие для студ. проф. образ. / Е.А. Замедлина, О.Н. Козырева. - М.: Альфа-М: ИНФРА-М, 2007. – 205 с.
4. Мальська М.П. Економіка туризму: теорія та практика: Підручник / М.П. Мальська, М.Й. Рутинський, С.В. Білоус, Н.Л. Мандюк. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 544с.
5. Мальська М.П. Туристичний бізнес: теорія та практика: Навч. посіб. / М.П. Мальська, В.В. Худо. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.
6. Ткаченко Т.І. Економіка готельного господарства і туризму: Навч. посібник / Т.І. Ткаченко, С.П. Гаврилюк. – К.: КНТЕУ, 2010. – 179 с.

Допоміжна

7. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учебное пособие / И.Т. Балабанов, А.И Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
8. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва: навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 344 с.
9. Методичні вказівки з організації практичних занять та самостійної роботи студентів з дидактичним забезпеченням з дисципліни „Економіка та ціноутворення на підприємствах туристської індустрії” (для студентів 3 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 0504-„Туризм”). Укл.: Нохріна Л.А., Александрова С.А., Щербина Л.В. – Харків: ХНАМГ, 2007 – 51с.

Тема 2. Економічна стратегія та планування діяльності в управлінні туристичним підприємством

Методи контролю: усне та письмове опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

1. Бізнес-план туристичного підприємства
3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Стратегія суб'єктів туристичної діяльності - це:

- а) комплексна програма заходів, спрямованих на здійснення місії (генеральної мети) підприємства і досягнення його множинних цілей
- б) програма діяльності підприємств, які знаходяться в кризовому стані через збитковість
- в) програма зміни туристичного продукту
- г) програма інтенсифікації діяльності і розширення ринків збуту

2. До базових стратегій відносять:

- а) диверсифікації, стабілізації, росту
- б) виживання, стабілізації, розвитку
- в) виживання, розвитку, росту
- г) диверсифікації, модернізації, росту

3. Стратегія, що використовується в умовах коливання прибутковості підприємства від збитковості до рентабельності та базується на ощадливому використанні ресурсів – це стратегія:

- а) росту
- б) виживання
- в) стабілізації
- г) диверсифікації

4. Стратегія перегруповування діяльності передбачає:

- а) зміну туристичного продукту або ринку
- б) доповнення туристичних послуг новими
- в) структурну перебудову, спрямовану на оновлення туристичного продукту відповідно до попиту
- г) заходи щодо отримання прибутку в найкоротші терміни

5. До об'єктів економічної стратегії туристичних підприємств належить:

- а) окремі туристичні послуги або комплекс туристичних послуг, що утворюють туристичний продукт
- б) поведінка на ринку і конкурентна боротьба
- в) технологія туристичної діяльності
- г) всі відповіді вірні

6. Третім етапом розробки стратегії суб'єктів туристичного бізнесу є:

- а) оцінка стадії життєвого циклу підприємства
- б) дослідження впливу макро- та мікросередовища на стратегічні цілі підприємства
- в) постановка та ранжування цілей базової стратегії
- г) вибір тактики для досягнення стратегічних цілей

7. Оцінка та аналіз діючої стратегії передбачає:

- а) діагностику для виявлення внутрішніх та зовнішніх можливостей діяльності

підприємства

- б) прогнозування ризиків та обґрунтування програми їх нейтралізації
- в) коригування діючої або розробка нової стратегії
- г) вибір стратегічних альтернатив

8. До особливостей стратегічного планування належить:

- а) адаптивність планів
- б) суб'єктивний характер підходу до умов невизначеності й ризику
- в) спрямованість на перспективи розвитку підприємства
- г) всі відповіді вірні

9. Стратегія виживання не передбачає такі заходи:

- а) перегляд маркетингової політики як основу пошуків додаткових можливостей збільшення обсягів реалізації товарів і послуг
- б) організація діяльності на засадах логістики
- в) створення умов жорсткої економії витрат
- г) диверсифікацію туристичної діяльності

10. Економічне управління – це:

- а) процес впливу на об'єкт управління з метою одержання певного результату
- б) втілення планових завдань у роботу підприємства, яке є основним функціональним етапом економічного управління діяльністю підприємства
- в) цілеспрямований вплив на діяльність підприємства через систему планових завдань і розробку заходів щодо їхнього виконання та контролю
- г) економічні відносини щодо отримання, оброблення та використання інформації в процесі обґрунтування ефективних заходів досягнення стратегічної мети діяльності через виконання тактичних завдань різного рівня управління

4. Проаналізуйте кейс та підготуйтеся до його обговорення

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика: Навчальний посібник / Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436 с.
2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Л.П. Дядечко. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
3. Мальська М.П. Економіка туризму: теорія та практика: Підручник / М.П. Мальська, М.Й. Рутинський, С.В. Білоус, Н.Л. Мандюк. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 544с.
4. Ткаченко Т.І. Економіка готельного господарства і туризму: Навч. посібник / Т.І. Ткаченко, С.П. Гаврилюк. – К.: КНТЕУ, 2010. – 179 с.

Допоміжна

5. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учебное пособие / И.Т. Балабанов, А.И. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
6. Горбылева З.М. Экономика предприятий туризма : учеб.-метод. пособие / З.М. Горбылева. – Минск : РИПО, 2014. – 226 с
7. Дмитриев М.Н., Забаева М.Н., Малыгина Е.Н. Экономика туристского рынка: Учебник. - М.: Юнити-Дана, 2010. - 312 с.
8. Мальська М.П. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: Навчальний посібник / М.П. Мальська, О. Ю. Бордун. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.

Тема 3: Виробнича програма підприємств туристичного бізнесу

Методи контролю: усне опитування, письмове індивідуальне тестування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання:*
 1. Методи планування виробничої програми закладів харчування туристів
3. *Розв'яжіть тестові завдання*

1. Документ, у якому передбачаються завдання на створення (комплектування) туристичного продукту визначеної кількості, номенклатури, асортименту та якості у встановлений термін за замовленнями потенційних туристів або для вільної реалізації на основі ринкового попиту – це:

- а) виробнича програма туроператора
- б) план
- в) експлуатаційна програма
- г) план випуску продукції власного виробництва

2. До етапів розробки виробничої програми і планування товарообігу підприємства харчування туристів відносять:

- а) аналіз ситуації на основі моніторингу туристичної діяльності регіону і країни
- б) визначення цілей виробничої діяльності
- в) багатоваріантність розрахунків планового випуску продукції харчування
- г) всі відповіді вірні

3. Нормативний метод планування виробничої програми закладів харчування туристів не може ґрунтуватися:

- а) плановому меню
- б) потужності технологічного обладнання

- в) нормі страв на одне місце для вживання їжі за день
- г) фактичній кількості туристів, які харчуватимуться на даному підприємстві

4. До показників завантаження ємності готелю не відносять:

- а) коефіцієнт завантаження готелю
- б) коефіцієнт завантаження номерного фонду
- в) коефіцієнт завантаження спальних місць
- г) пропускна спроможність готелю

5. Місткість об'єкта розміщення виражається:

- а) кількістю спальних місць
- б) пропускною спроможністю готелю за умови повного завантаження номерного фонду
- в) кількістю людей в середньому за певний період, які проживали в кожному номері
- г) рівнем завантаження готелю

6. Пропускна спроможність готелю визначається:

- а) кількістю спальних місць
- б) потенційною кількістю місце-днів за умови повного завантаження номерного фонду
- в) відношенням кількості фактично використаних та потенційних спальних місць
- г) кількістю людей в середньому за певний період, які проживали в кожному номері

7. Naturalними показниками виробничої програми туристичних підприємств є:

- а) кількість розроблених та реалізованих турів
- б) кількість наданих спальних місць
- в) кількість місць для приймання їжі
- г) всі відповіді вірні

8. До принципів розробки виробничої програми туроператора не відносять:

- а) систематичне оновлення асортименту туристичних послуг
- б) узгодження виробничої програми туроператора з виробничою програмою обслуговуючих підприємств
- в) наукове обґрунтування можливих обсягів реалізації турпродуктів
- г) багатоваріантність розрахунків планового випуску продукції

9. До етапів обґрунтування виробничої програми туроператора не відносять:

- а) вивчення попиту та формування банку клієнтів
- б) вивчення видів послуг та елементів тур продукту
- в) розробка маршрутів та графіків обслуговування та турпакетів
- г) об'єднання вартості робіт за видами послуг та клієнтами

10. Виробнича програма туроператора складається з таких розділів:

- а) план надання послуг за номенклатурою та асортиментом, план ресурсного забезпечення, план кооперування
- б) план надання послуг за номенклатурою та асортиментом, завдання з підвищення якості, план ресурсного забезпечення, план кооперування
- в) план надання послуг за номенклатурою та асортиментом, план ресурсного забезпечення, експлуатаційна програма, план кооперування
- г) експлуатаційна програма, план ресурсного забезпечення, план кооперування

4. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика: Навчальний посібник / Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436 с.
2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Л.П. Дядечко. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
3. Мальська М.П. Економіка туризму: теорія та практика: Підручник / М.П. Мальська, М.Й. Рутинський, С.В. Білоус, Н.Л. Мандюк. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 544с.

Допоміжна

4. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учебное пособие / И.Т. Балабанов, А.И. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
5. Горбылева З.М. Экономика предприятий туризма : учеб.-метод. пособие / З.М. Горбылева. – Минск : РИПО, 2014. – 226 с
6. Дмитриев М.Н., Забаева М.Н., Малыгина Е.Н. Экономика туристского рынка: Учебник. - М.: Юнити-Дана, 2010. - 312 с.
7. Здоров А.Б. Экономика туризма: Учебник / А.Б. Здоров – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
8. Костащук В.І. Економіка і ціноутворення в галузі туризму [Текст] : навч. посіб. / В. І. Костащук ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2012. - 135 с
9. Мальська М.П. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: Навчальний посібник / М.П. Мальська, О. Ю. Бордун. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
10. Методичні вказівки з організації практичних занять та самостійної роботи студентів з дидактичним забезпеченням з дисципліни „Економіка та ціноутворення на підприємствах туристської індустрії” (для студентів 3 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 0504-„Туризм”). Укл.: Нохріна Л.А., Александрова С.А., Щербина Л.В. – Харків: ХНАМГ, 2007 – 51с.

Тема 4. Основні фонди та оборотні кошти туристичних підприємств

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*

2. *Самостійно опрацюйте питання:*

1. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів та оборотних коштів туристичних підприємств.

3. *Розв'яжіть тестові завдання*

1. До складу основних виробничих фондів туристичного підприємства включаються матеріально- речові елементи:

а) будівлі, споруди

б) будівлі, споруди, незавершене виробництво, інструменти і пристосування, транспортні засоби

в) будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини і обладнання, транспортні засоби, інструменти і пристосування, виробничий і господарський інвентар, житло

г) будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини і обладнання, запаси сировини і матеріалів, виробничий і господарський інвентар

2. Фондовіддача розраховується як відношення вартості виробленої продукції до:

а) середньорічної вартості основних виробничих фондів

б) первісної вартості

в) залишкової

г) балансової

3. Ефективність використання оборотних коштів характеризують:

а) прибуток, собівартість

б) норма витрат матеріалів на виріб

в) фондовіддача, фондомісткість

г) коефіцієнт оборотності, тривалість обороту

3. Чому дорівнює коефіцієнт оборотності оборотних коштів, якщо обсяг реалізованої продукції підприємства становить 100 тис.ум.од., вартість основних фондів 8000 тис.ум.од, а оборотних коштів 25 тис.ум.од.

а) 80

б) 0,0125

в) 4

г) 0,25

4. Основні фонди при зарахуванні їх на баланс підприємства після придбання оцінюються:

- а) за відновною вартістю
- б) по повній початковій вартості
- в) за залишковою вартістю
- г) за вартістю введення основних фондів

5. Коефіцієнт оновлення основних фондів визначається як:

- а) відношення вартості введених основних фондів до вартості основних засобів на кінець року
- б) відношення вартості введених основних фондів до вартості основних засобів на початок року
- в) відношення вартості введених основних фондів до середньорічної вартості
- г) відношення вартості введених основних фондів до первісної вартості основних засобів

6. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів характеризують:

- а) обсяг реалізованої продукції, що припадає на 1 грн. виробничих фондів
- б) середня тривалість одного обороту
- в) кількість оборотів оборотних коштів за відповідний звітний період
- г) витрати виробничих фондів на 1 грн. товарної продукції

7. Відношення різниці між введеними і виведеними основними фондами підприємства до їх вартості на кінець року - це:

- а) коефіцієнт оновлення основного капіталу
- б) коефіцієнт приросту основного капіталу
- в) коефіцієнт вибуття основного капіталу
- г) питома вага активної частини основного капіталу

8. До причин морального зносу основних фондів не відноситься:

- а) технічний прогрес
- б) скорочення суспільно необхідних витрат на відтворення фондів
- в) зношування при використанні
- г) придбання основних засобів

9. Амортизація основних фондів - це:

- а) знос основних фондів
- б) процес перенесення вартості основних фондів на собівартість готової продукції
- в) відновлення основних фондів
- г) витрати на утримання основних фондів

10. До фондів обігу відносяться:

- а) готові вироби, що знаходяться на складі підприємства
- б) прибуток
- в) незакінчена продукція

г) грошові кошти в розрахунках і на розрахунковому рахунку підприємства

11. Які показники використовуються при оцінці тривалості одного обороту:

- а) кількість робочих днів у році
- б) кількість календарних днів в році
- в) середньорічна вартість виробничих фондів
- г) кількість оборотів оборотних коштів

12. Визначити коефіцієнт оновлення основних фондів, якщо вартість введених основних фондів становить 500 тис.ум.од., виведених основних фондів 200 тис.ум.од. Вартість основних фондів на початок року 1700 тис.ум.од.

- а) 0,29
- б) 0,25
- в) 0,33
- г) 0,5

13. Рівень використання основних виробничих фондів характеризують:

- а) балансовий прибуток, чистий прибуток
- б) фондівдача, фондомісткість
- в) продуктивність праці
- г) коефіцієнт оборотності

14. Оборотні кошти складаються з:

- а) оборотних виробничих фондів та фондів обігу
- б) амортизаційного фонду
- в) страхових фондів
- г) інвестиційного фонду

15. До коефіцієнтів руху основних фондів відносять:

- а) коефіцієнти введення, оновлення та вибуття основних фондів
- б) коефіцієнти фондівдачі, фондоємності та фондоозброєності
- в) вартість основних фондів на початок та кінець року, середньорічна вартість
- г) коефіцієнт обороту та тривалість обороту

4. Підготуйте доповідь та її презентацію.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика: Навчальний посібник / Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436 с.
2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Л.П. Дядечко. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.

3. Мальська М.П. Економіка туризму: теорія та практика: Підручник / М.П. Мальська, М.Й. Рутинський, С.В. Білоус, Н.Л. Мандюк. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 544с.

Допоміжна

4. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учебное пособие / И.Т. Балабанов, А.И. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
5. Горбылева З.М. Экономика предприятий туризма : учеб.-метод. пособие / З.М. Горбылева. – Минск : РИПО, 2014. – 226 с
6. Дмитриев М.Н., Забаева М.Н., Малыгина Е.Н. Экономика туристского рынка: Учебник. - М.: Юнити-Дана, 2010. - 312 с.
7. Здоров А.Б. Экономика туризма: Учебник / А.Б. Здоров – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
8. Костащук В.І. Економіка і ціноутворення в галузі туризму [Текст] : навч. посіб. / В. І. Костащук ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2012. - 135 с
9. Мальська М.П. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: Навчальний посібник / М.П. Мальська, О. Ю. Бордун. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
10. Методичні вказівки з організації практичних занять та самостійної роботи студентів з дидактичним забезпеченням з дисципліни „Економіка та ціноутворення на підприємствах туристської індустрії” (для студентів 3 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 0504-„Туризм”). Укл.: Нохріна Л.А., Александрова С.А., Щербина Л.В. – Харків: ХНАМГ, 2007 – 51с.
11. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва: навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 344 с.

Тема 5. Трудові ресурси та продуктивність праці на туристичних підприємствах

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання:*
 1. Система та принципи управління персоналом на туристичному підприємстві

2. Шляхи підвищення ефективності використання трудових ресурсів туристичних підприємств.

3. *Розв'яжіть тестові завдання*

1. Сукупність постійних працівників, що мають необхідну професійну підготовку та певний досвід практичної діяльності – це:

- а) трудовий колектив;
- б) персонал підприємства;
- в) кадри підприємства;
- г) трудовий потенціал.

2. Які із зазначених категорій працівників не відносяться до виробничого персоналу:

- а) працівники дитячого саду та бази відпочинку;
- б) робітники інструментального цеху;
- в) робітники транспортного цеху;
- г) працівники складу заводу.

3. За характером участі в господарській діяльності підприємства персонал поділяється на:

- а) виробничий і невиробничий;
- б) робітників, службовців, спеціалістів, керівників;
- в) висококваліфікований, кваліфікований, малокваліфікований, некваліфікований;
- г) усі відповіді правильні.

4. До категорії „службовець” відносяться працівники, що:

- а) займаються інженерно-технічними, економічними й іншими роботами;
- б) зайняті безпосередньо в процесі виробництва та надання матеріальних благ;
- в) здійснюють підготовку й оформлення документації, облік і контроль, господарське обслуговування;
- г) обіймають посади керівників структурних підрозділів підприємств

5. Чисельність персоналу туристичного підприємства планується на основі таких передумов:

- а) штатного розпису підприємства, де наводиться перелік посад;
- б) вимог до посад і робочих місць, закріплених посадовими інструкціями або характеристиками робочих місць;
- в) документації, яка регламентує процеси діяльності з виділенням вимог до професійно-кваліфікаційного складу виконавців
- г) всі відповіді вірні.

6. Для визначення чисельності персоналу, праця якого нормується, при незмінному режимі роботи підприємства, не треба знати:

- а) кількість робочих місць на підприємстві;
- б) кількість змін роботи;

- в) тривалість зміни в годинах;
- г) коефіцієнт облікового складу.

7. Продуктивність праці характеризується:

- а) обсягом випущеної продукції;
- б) обсягом випущеної за одиницю часу продукції з розрахунку на одного працюючого;
- в) кількістю продукції, що має бути виготовлена за одиницю часу;
- г) жодної правильної відповіді.

8. Якими показниками визначається продуктивність праці?

- а) виробітком і нормою часу;
- б) виробітком і трудомісткістю;
- в) трудомісткістю і фондоозброєністю праці;
- г) нормою чисельності і нормою часу.

9. Яке з понять характеризує виробіток:

- а) кількість продукції, вироблена в середньому на одному верстаті;
- б) вартість виробленої продукції, що приходить на одного середньо облікового працівника промислово-виробничого персоналу (робітника);
- в) час на виробництво запланованого обсягу продукції;
- г) номенклатура продукції, що випускається.

10. Методами виміру продуктивності праці, які використовуються на туристичних підприємствах, є:

- а) натуральний, вартісний, трудовий;
- б) продуктивний, непродуктивний;
- в) грошовий, виробничий, товарний.
- г) основний, допоміжний.

11. Який з показників є вартісним показником продуктивності праці:

- а) кількість виробленої продукції, що приходить на одного допоміжного робітника;
- б) витрати часу на виробництво одиниці продукції;
- в) вартість виробленої продукції, що приходить на одного середньооблікового робітника промислово-виробничого персоналу;
- г) вартість матеріалів, що приходить на одного робітника.

4. Розв'яжіть задачі

1. У звітному році обсяг виробництва послуг склав 1030 тис.грн., при середньообліковій чисельності персоналу 90 осіб. У плановому році передбачене збільшення обсягів виробництва послуг) до рівня 1210 тис.грн. при зростанні продуктивності праці на 9%, порівняно із звітним роком. Визначити планову чисельність персоналу готельного підприємства.

2. У звітному році обсяг товарообороту підприємства ресторанного

господарства склав 790 тис. грн., загальна чисельність працівників підприємства — 15 осіб. На наступний рік планується підвищити продуктивність праці персоналу на 4,5% за незмінної чисельності працівників. Розрахувати на наступний рік продуктивність праці й обсяг товарообороту підприємства.

5. Проаналізуйте кейс та підготуйтеся до його обговорення

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика: Навчальний посібник / Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436 с.
2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Л.П. Дядечко. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
3. Замедлина Е.А. Экономика отрасли: туризм: Учебное пособие для студ. проф. образ. / Е.А. Замедлина, О.Н. Козырева. - М.: Альфа-М: ИНФРА-М, 2007. – 205 с.
4. Мальська М.П. Економіка туризму: теорія та практика: Підручник / М.П. Мальська, М.Й. Рутинський, С.В. Білоус, Н.Л. Мандюк. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 544с.
5. Ткаченко Т.І. Економіка готельного господарства і туризму: Навч. посібник / Т.І. Ткаченко, С.П. Гаврилюк. – К.: КНТЕУ, 2010. – 179 с.

Допоміжна

6. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учебное пособие / И.Т. Балабанов, А.И. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
7. Горбылева З.М. Экономика предприятий туризма : учеб.-метод. пособие / З.М. Горбылева. – Минск : РИПО, 2014. – 226 с
8. Дмитриев М.Н., Забаева М.Н., Малыгина Е.Н. Экономика туристского рынка: Учебник. - М.: Юнити-Дана, 2010. - 312 с.
9. Здоров А.Б. Экономика туризма: Учебник / А.Б. Здоров – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
10. Костащук В.І. Економіка і ціноутворення в галузі туризму [Текст] : навч. посіб. / В. І. Костащук ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2012. - 135 с
11. Мальська М.П. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: Навчальний посібник / М.П. Мальська, О. Ю. Бордун. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
12. Методичні вказівки з організації практичних занять та самостійної роботи студентів з дидактичним забезпеченням з дисципліни „Економіка та ціноутворення на підприємствах туристської індустрії” (для студентів 3 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 0504-„Туризм”). Укл.: Нохріна Л.А., Александрова С.А., Щербина Л.В. – Харків: ХНАМГ, 2007 – 51с.

Тема 6. Мотивація та організація оплати праці підприємств туристичної сфери

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

- Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
- Самостійно опрацюйте питання:*
 - Механізм мотивації та форми мотивації персоналу на українських туристичних підприємствах
 - Шляхи удосконалення мотивації персоналу туристичних підприємств.
- Розв'яжіть тестові завдання*

1. Основна заробітна плата – це:

- будь-який заробіток, що залежить від результатів праці робітника і визначається тарифними ставками, розцінками, посадовими окладами;
- встановлений державою розмір заробітної плати, нижче якого не може здійснюватись оплата за фактично виконану роботу;
-
- заробіток у вигляді винагород, інших заохочувальних та компенсаційних витрат.

2. Основна частина заробітної плати працівника не залежить від:

- результатів його праці;
- рівня його кваліфікації;
- складності робіт, що ним виконуються;
- результатів господарської діяльності підприємства, на якому він працює.

3. Додаткова заробітна плата не включає:

- тарифні ставки;
- доплати;
- надбавки;
- премії.

4. До сфери державного регулювання оплати праці згідно з чинним законодавством належить регулювання:

- мінімальної заробітної плати;
- оплати праці в організаціях, що фінансуються з бюджету;
- розмірів посадових окладів керівників державних підприємств;
- усі наведені відповіді правильні.

5. На тарифній системі в сфері туризму ґрунтується така форма оплати праці:

- погодинна;

- б) безтарифна;
- г) посадові оклади;
- д) преміальне положення.

1. Колективний договір туристичного підприємства охоплює:

- а) форми і системи оплати праці, застосовувані для різних категорій і груп працівників;
- б) мінімальну тарифну ставку, диференційовану за видами діяльності в межах рівнів, передбачених генеральною тарифною угодою;
- в) розміри тарифних ставок і посадових окладів відповідно до розрядів робіт і посад працівників;
- г) всі відповіді вірні.

7. Оплата праці робітника в межах установлених норм за прямими відрядними розцінками, а виробіток понад норми – за підвищеними є характерною для системи оплати праці:

- а) прямої відрядної;
- б) відрядно-преміальної;
- в) погодинно-преміальної;
- г) відрядно-прогресивної;
- д) непрямої відрядної.

9. Що з перерахованого може бути закладено в основу розрахунку чисельності фахівців з реалізації путівок в турфірмі?

- а) нормативи чисельності;
- в) норми обслуговування клієнтів;
- в) планований обсяг виручки на 1 працівника турфірми;
- г) всі відповіді вірні.

10. У турагентстві працює 5 співробітників, місячний посадовий оклад ст.менеджера - 22 тис.грн.; менеджерів (4 ос.) - 18 тис.грн. Старшому менеджеру встановлена премія - 40% від окладу; менеджерам виплачується додатково до окладу 0,45% від виручки (планова виручка 10256 тис.грн.). Середньорічна заробітна плата менеджера при цих даних складе:

- а) 290,8 тис.грн. ;
- б) 265,3 тис.грн. ;
- в) 283,6 тис.грн. ;
- г) 275,7 тис.грн. ;
- д) 284,9 тис.грн.

4. Розв'яжіть аудиторно-домашнє практичне завдання за індивідуальними даними (с.27).

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика: Навчальний посібник / Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436 с.
2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Л.П. Дядечко. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
3. Мальська М.П. Економіка туризму: теорія та практика: Підручник / М.П. Мальська, М.Й. Рутинський, С.В. Білоус, Н.Л. Мандюк. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 544с.
4. Ткаченко Т.І. Економіка готельного господарства і туризму: Навч. посібник / Т.І. Ткаченко, С.П. Гаврилюк. – К.: КНТЕУ, 2010. – 179 с.

Допоміжна

5. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учебное пособие / И.Т. Балабанов, А.И Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
6. Горбылева З.М. Экономика предприятий туризма : учеб.-метод. пособие / З.М. Горбылева. – Минск : РИПО, 2014. – 226 с
7. Дмитриев М.Н., Забаева М.Н., Малыгина Е.Н. Экономика туристского рынка: Учебник. - М.: Юнити-Дана, 2010. - 312 с.
8. Здоров А.Б. Экономика туризма: Учебник / А.Б. Здоров – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
9. Костащук В.І. Економіка і ціноутворення в галузі туризму [Текст] : навч. посіб. / В. І. Костащук ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2012. - 135 с
10. Мальська М.П. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: Навчальний посібник / М.П. Мальська, О. Ю. Бордун. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
11. Методичні вказівки з організації практичних занять та самостійної роботи студентів з дидактичним забезпеченням з дисципліни „Економіка та ціноутворення на підприємствах туристської індустрії” (для студентів 3 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 0504-„Туризм”). Укл.: Нохріна Л.А., Александрова С.А., Щербина Л.В. – Харків: ХНАМГ, 2007 – 51с.
12. Пуцентейло П.Р. Економіка і організація туристично-готельного підприємництва: навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 344 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ОПТИМІЗАЦІЯ

Тема 7. Управління доходами підприємств туризму

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
2. *Самостійно опрацюйте питання:*
 1. Політика оптимізації доходу українських туристичних підприємств
3. *Розв'яжіть тестові завдання.*

1. Прямий вплив на розмір виручки від реалізації продукції здійснює:

- а) асортимент продукції;
- б) ціна на продукцію;
- в) якість продукції;
- г) пропозиція і попит на продукцію.

2. Дохід туристичного підприємства - це виручка:

- а) отримана від реалізації матеріальних цінностей підприємства і послуг невиробничого характеру
- б) підприємства від реалізації турпродукту без врахування податку на додану вартість і акцизного збору
- в) від реалізації турпродукту підприємства
- г) всі відповіді правильні

3. Дохід турагента формується:

- а) за рахунок комісійної винагороди за просування та продаж тур продукту
- б) оплати турпродукту турагентом, дилером або безпосередньо туристом;
- в) доходу від реалізації матеріальних цінностей підприємства і послуг невиробничого характеру
- г) правильна відповідь відсутня

4. Дохід туроператора формується:

- а) за рахунок комісійної винагороди за просування та продаж тур продукту;
- б) оплати турпродукту турагентом, дилером або безпосередньо туристом;
- в) доходу від реалізації матеріальних цінностей підприємства і послуг невиробничого характеру
- г) правильна відповідь відсутня

5. Джерелом формування валового доходу тур підприємства є :

- а) дохід від реалізації туристичного продукту і/або окремих послуг.
- б) доходи від операційної оренди
- в) доходи у вигляді безоплатної фінансової допомоги
- г) всі відповіді вірні

6. Скоригований валовий дохід туристичних підприємств використовується за таким напрямом:

- а) відшкодування валових витрат;
- б) формування фонду амортизаційних відрахувань;
- в) забезпечення оподаткованого прибутку.
- г) всі відповіді вірні

2. До валових витрат туроператора не включаються:

- а) витрати на придбання туристичних послуг для комплектування турпродукту, що обчислюються за цінами виробника без ПДВ,
- б) витрати на реалізацію турпродукту та послуг окремим туристам або групам туристів
- в) амортизаційні відрахування;
- г) доходи у вигляді безоплатної фінансової допомоги.

3. Чистий дохід від реалізації туристичного продукту і послуг – це:

- а) різниця між доходом від реалізації туристичного продукту і послуг і ПДВ;
- б) дохід від реалізації туристичного продукту і послуг без собівартості реалізованої туристичної продукції,
- в) дохід від звичайної діяльності і від надзвичайних подій
- г) правильна відповідь відсутня.

4. Чистий дохід без собівартості реалізованої туристичної продукції є:

- а) валовим прибутком (збитком) від реалізації;
- б) чистим доходом від реалізації туристичного продукту;
- в) чистим прибутком;
- г) прибутком від звичайної діяльності.

10. Механізм постійного спостереження, аналізу та підготовки даних для прогнозування можливостей розвитку підприємств на власній доходній основі - це:

- а) стратегія доходу туристичного підприємства;
- б) загальна стратегія туристичного підприємства;
- в) моніторинг доходу в туризмі;
- г) спостереження та контроль.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика: Навчальний посібник / Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436 с.
2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Л.П. Дядечко. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
3. Мальська М.П. Туристичний бізнес: теорія та практика: Навч. посіб. / М.П. Мальська, В.В. Худо. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.
4. Ткаченко Т.І. Економіка готельного господарства і туризму: Навч. посібник / Т.І. Ткаченко, С.П. Гаврилюк. – К.: КНТЕУ, 2010. – 179 с.

Допоміжна

5. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учебное пособие / И.Т. Балабанов, А.И Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
6. Горбылева З.М. Экономика предприятий туризма : учеб.-метод. пособие / З.М. Горбылева. – Минск : РИПО, 2014. – 226 с
7. Дмитриев М.Н., Забаева М.Н., Малыгина Е.Н. Экономика туристского рынка: Учебник. - М.: Юнити-Дана, 2010. - 312 с.
8. Здоров А.Б. Экономика туризма: Учебник / А.Б. Здоров – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
9. Костащук В.І. Економіка і ціноутворення в галузі туризму [Текст] : навч. посіб. / В. І. Костащук ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2012. - 135 с
10. Мальська М.П. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: Навчальний посібник / М.П. Мальська, О. Ю. Бордун. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
11. Методичні вказівки з організації практичних занять та самостійної роботи студентів з дидактичним забезпеченням з дисципліни „Економіка та ціноутворення на підприємствах туристської індустрії” (для студентів 3 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 0504-„Туризм”). Укл.: Нохріна Л.А., Александрова С.А., Щербина Л.В. – Харків: ХНАМГ, 2007 – 51с.

Тема 8. Витрати та собівартість послуг на туристичних підприємствах

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
 2. *Самостійно опрацюйте питання:*
1. Механізм управління та методи планування витрат

2. Напрями зниження собівартості послуг на туристичному підприємстві

3. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Собівартість продукції як економічна категорія – це:

- а) зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені;
- б) обсяг спожитих виробничих факторів (матеріальних, фінансових, трудових ресурсів), необхідних для здійснення підприємством господарської діяльності, направленої на отримання прибутку та максимізацію добробуту власників у грошовому вираженні;
- в) комплексний економічний показник, який об'єднує в собі витрати на спожиті засоби виробництва, витрати на заробітну плату робітників підприємства, а також частину прибутку, призначену для соціального страхування;
- г) усі відповіді правильні.

2. Кошторисна собівартість туристської організації відображає:

- а) сукупні витрати на виробництво і реалізацію туристичних послуг, здійснені протягом місяця;
- б) витрати, пов'язані з виробництвом окремої калькуляційної одиниці;
- в) витрати, пов'язані з реалізацією окремої калькуляційної одиниці.
- г) витрати на реалізацію туристичних послуг.

3. Одинична собівартість туристської організації відображає:

- а) витрати на виробництво і реалізацію окремої калькуляційної одиниці;
- б) виключно витрати на реалізацію туристичних послуг;
- в) витрати на виплату заробітної плати персоналу;
- г) правильна відповідь відсутня.

4. Калькуляційною одиницею туристської організації є:

- а) кожна окрема послуга;
- б) діяльність організації;
- в) кошторисна собівартість діяльності організації за місяць;
- г) виручка від реалізації послуг.

5. Розрізняють наступні угруповання витрат підприємства:

- а) за економічними елементами; за статтями калькуляції; за місцем формування витрат;
- б) за економічними елементами; за статтями калькуляції; за видами діяльності, що здійснюється;
- в) за економічними елементами; за статтями калькуляції; за видами основної діяльності;
- г) за статтями калькуляції; за видами діяльності, що здійснюється; за видами

основної діяльності.

6. До складу матеріальних витрат готелю входять:

- а) вартість комунальних послуг, продуктів харчування, витрати на дезінфекцію номерного фонду;
- б) купівля основних засобів, вартість комунальних послуг, витрати на рекламу;
- в) сплата оренди основних засобів, вартість продуктів харчування, витрати на прання білизни;
- г) всі відповіді вірні.

7. До складу витрат на збут входять:

- а) витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг), витрати, пов'язані з участю в професійних виставках, ярмарках;
- б) витрати на передпродажну підготовку товарів, витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом, нестача і витрати від псування цінностей;
- в) витрати на рекламу та дослідження ринку (маркетинг), витрати на відрядження працівників, зайнятих збутом, витрати на зв'язок управлінського персоналу (поштові, телеграфні, телефонні послуги);
- г) немає вірної відповіді.

8. Які з нижченаведених витрат відносяться до умовно-змінних:

- а) витрати на послуги харчування, амортизація необоротних активів;
- б) дезінфекція номерного фонду, прання білизни;
- в) витрати на участь у виставках в сфері туризму, оренда автомобіля для потреб адміністративно-управлінського персоналу;
- г) всі відповіді вірні.

9. До яких витрат турпідприємства відносяться витрати на загальну рекламу?

- а) до постійних;
- б) до змінних;
- в) до матеріальних;
- г) не відноситься до витрат турпідприємства.

10. Класифікація витрат підприємства за економічними елементами передбачає їх розподіл наступним чином:

- а) сировина та матеріали; енергія технологічна; основна та додаткова заробітна плата виробничих робітників; утримання та експлуатація машин і механізмів; загальновиробничі (накладні) витрати; підготовка та освоєння виробництва; позавиробничі витрати;
- б) прямі та непрямі витрати;
- в) постійні та змінні витрати;
- г) матеріальні витрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші витрати.

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика: Навчальний посібник / Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436 с.
2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Л.П. Дядечко. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
3. Мальська М.П. Туристичний бізнес: теорія та практика: Навч. посіб. / М.П. Мальська, В.В. Худо. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.
4. Ткаченко Т.І. Економіка готельного господарства і туризму: Навч. посібник / Т.І. Ткаченко, С.П. Гаврилюк. – К.: КНТЕУ, 2010. – 179 с.

Допоміжна

5. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учебное пособие / И.Т. Балабанов, А.И Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
6. Горбылева З.М. Экономика предприятий туризма : учеб.-метод. пособие / З.М. Горбылева. – Минск : РИПО, 2014. – 226 с
7. Дмитриев М.Н., Забаева М.Н., Малыгина Е.Н. Экономика туристского рынка: Учебник. - М.: Юнити-Дана, 2010. - 312 с.
8. Здоров А.Б. Экономика туризма: Учебник / А.Б. Здоров – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
9. Костащук В.І. Економіка і ціноутворення в галузі туризму [Текст] : навч. посіб. / В. І. Костащук ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2012. - 135 с
10. Мальська М.П. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: Навчальний посібник / М.П. Мальська, О. Ю. Бордун. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
11. Методичні вказівки з організації практичних занять та самостійної роботи студентів з дидактичним забезпеченням з дисципліни „Економіка та ціноутворення на підприємствах туристської індустрії” (для студентів 3 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 0504-„Туризм”). Укл.: Нохріна Л.А., Александрова С.А., Щербина Л.В. – Харків: ХНАМГ, 2007 – 51с.

Тема 9. Ціноутворення в туризмі

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. *Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.*
1. Економічні основи ціноутворення в туризмі
2. Принципи та фактори ціноутворення в туризмі

3. Методика та методи ціноутворення на туристичному підприємстві. Структура ціни на туристичний продукт.
4. Цінова політика туристичних підприємств. Механізм регулювання цін

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Вкажіть складові ціни туру для туроператора:

- а) собівартість послуг, норма прибутку та комісійна винагорода;
- б) собівартість послуг, норма прибутку та комісійна винагорода, податок на прибуток;
- в) собівартість послуг, норма прибутку та комісійна винагорода, курортний збір;
- г) немає вірної відповіді.

2. Демпінгова ціна – це:

- а) штучно занижена ціна продажу товарів, що застосовується як засіб витіснення конкурентів з ринку;
- б) ціна на унікальні товари або товари, що котистуються підвищеним попитом;
- в) ціна, що встановлюється на вироби з тривалим терміном виготовлення;
- г) регульована ціна, що встановлюється на основні види сільськогосподарської продукції.

3. Престижна ціна – це:

- а) штучно занижена ціна продажу товарів, що застосовується як засіб витіснення конкурентів з ринку;
- б) ціна на унікальні товари або товари, що котистуються підвищеним попитом;
- в) ціна, що встановлюється на вироби з тривалим терміном виготовлення;
- г) регульована ціна, що встановлюється на основні види сільськогосподарської продукції.

4. Ковзаюча ціна – це:

- а) штучно занижена ціна продажу товарів, що застосовується як засіб витіснення конкурентів з ринку;
- б) ціна на унікальні товари або товари, що котистуються підвищеним попитом;
- в) ціна, що встановлюється на вироби з тривалим терміном виготовлення;
- г) регульована ціна, що встановлюється на основні види сільськогосподарської продукції.

5. Парітетна ціна – це:

- а) штучно занижена ціна продажу товарів, що застосовується як засіб витіснення конкурентів з ринку;
- б) ціна на унікальні товари або товари, що котистуються підвищеним попитом;
- в) ціна, що встановлюється на вироби з тривалим терміном виготовлення;
- г) регульована ціна, що встановлюється на основні види сільськогосподарської продукції.

6. Ціна продукту (послуги) визначається як:

- а) добуток собівартості послуг та норми прибутку;
- б) добуток собівартості послуг, норми прибутку та податку на додану вартість;
- в) добуток собівартості послуг та норми прибутку та рентабельності витрат;
- г) немає вірної відповіді.

7. Туроператор і турагент мають право змінювати ціну туристичного продукту лише у випадках, передбачених договором, і тільки при істотній зміні обставин, а саме:

- а) погіршення умов подорожі; введення нових діючих ставок податків і зборів та інших обов'язкових платежів;
- б) непередбачене збільшення транспортних тарифів та зміна термінів оплачуваної відпустки туриста;
- в) різка зміна курсу національних валют; хвороба дитини за наявності відповідного документа з лікарняного закладу;
- г) всі відповіді вірні.

8. Який з перелічених елементів відноситься до складової ціни туристського продукту?

- а) норма амортизації;
- б) норма прибутку;
- в) норма запасу;
- г) норма оподаткування.

9. Нижня межа ціни туристичних продуктів та послуг визначається:

- а) попитом;
- б) нормою прибутку;
- в) пропозицією;
- г) витратами.

10. Максимальна ціна туристичних продуктів та послуг визначається:

- а) попитом;
- б) нормою прибутку;
- в) пропозицією;
- г) витратами.

5. Розв'яжіть аудиторно-домашнє практичне завдання за індивідуальними даними (с. 34).

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика: Навчальний посібник / Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436 с.

2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Л.П. Дядечко. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
3. Мальська М.П. Туристичний бізнес: теорія та практика: Навч. посіб. / М.П. Мальська, В.В. Худо. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.
4. Ткаченко Т.І. Економіка готельного господарства і туризму: Навч. посібник / Т.І. Ткаченко, С.П. Гаврилюк. – К.: КНТЕУ, 2010. – 179 с.

Допоміжна

5. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учебное пособие / И.Т. Балабанов, А.И. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
6. Горбылева З.М. Экономика предприятий туризма : учеб.-метод. пособие / З.М. Горбылева. – Минск : РИПО, 2014. – 226 с
7. Дмитриев М.Н., Забаева М.Н., Малыгина Е.Н. Экономика туристского рынка: Учебник. - М.: Юнити-Дана, 2010. - 312 с.
8. Здоров А.Б. Экономика туризма: Учебник / А.Б. Здоров – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
9. Костащук В.І. Економіка і ціноутворення в галузі туризму [Текст] : навч. посіб. / В. І. Костащук ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2012. - 135 с
10. Мальська М.П. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: Навчальний посібник / М.П. Мальська, О. Ю. Бордун. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.
11. Методичні вказівки з організації практичних занять та самостійної роботи студентів з дидактичним забезпеченням з дисципліни „Економіка та ціноутворення на підприємствах туристської індустрії” (для студентів 3 курсу всіх форм навчання напряму підготовки 0504-„Туризм”). Укл.: Нохріна Л.А., Александрова С.А., Щербина Л.В. – Харків: ХНАМГ, 2007 – 51с.

Тема 10. Прибуток та рентабельність на туристичних підприємствах

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

1. Сутність, види та джерела отримання прибутку в туристичному бізнесі
2. Показники прибутку та рентабельності підприємств туристичного бізнесу
3. Стратегія економічного управління прибутком підприємств
4. Економічне управління формуванням і розподілом прибутку підприємств

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Чистий прибуток підприємства визначається як:

- а) різниця між балансовою прибутком і обов'язковими відрахуваннями від прибутку до бюджету, фонди та резерви вищих організацій;
- б) різниця між виручкою від реалізації і відрахуваннями до фондів і резерви підприємства;
- в) різниця між виручкою і сукупними витратами на виробництво і реалізацію продукції;
- г) правильна відповідь відсутня.

2. Рентабельність продукції - це:

- а) відношення чистого прибутку до повної собівартості реалізованої продукції;
- б) відношення прибутку від виробництва і реалізації продукції до поточних витрат на виробництво;
- в) відношення виручки від реалізації продукції до прибутку від реалізації продукції;
- г) відношення прибутку від виробництва і реалізації продукції до повної собівартості реалізованої продукції

3. До функцій прибутку відносять:

- а) виступає внутрішнім джерелом інвестування діяльності, є джерелом винагороди власників капіталу;
- б) створює привабливість для внутрішніх і зовнішніх інвесторів;
- в) дає можливість підприємству здійснювати зміни та інновації;
- г) всі відповіді вірні.

4. Дайте визначення номінального прибутку:

- а) це прибуток, розрахований, відповідно до вимог бухгалтерського обліку, носить умовний характер;
- б) це прибуток, що визначається в процесі податкового обліку і фіксується в Звіті про прибуток підприємства;
- в) це фактично отримана сума прибутку, тобто прибуток, виражений у діючих цінах;
- г) це прибуток, виражений у порівняльних цінах.

5. Дайте визначення цільового прибутку:

- а) це сума чистого прибутку, яка відповідає можливостям підприємства одержувати обсяг прибутку, що відповідає потребам підприємства в забезпеченні економічного та соціального розвитку;
- б) виступає метою підприємницької діяльності і визначається доцільністю нарощування обсягів реалізації туристських послуг при мінімізації витрат;
- в) така величина чистого прибутку, яка дорівнює середній відсотковій ставці за поточний період на депозитні внески в банках;
- г) це прибуток, виражений у порівняльних цінах.

6. Дайте визначення максимального прибутку підприємства:

- а) це прибуток, розрахований, відповідно до вимог бухгалтерського обліку,

носить умовний характер;

б) це прибуток, що визначається в процесі податкового обліку і фіксується в Звіті про прибуток підприємства;

в) виступає метою підприємницької діяльності і визначається доцільністю нарощування обсягів реалізації туристських послуг при мінімізації витрат;

г) така величина чистого прибутку, яка дорівнює середній відсотковій ставці за поточний період на депозитні внески в банках.

7. Класифікаційна ознака прибутку підприємства за обсягом включає:

а) бухгалтерський, економічний прибуток;

б) номінальний реальний прибуток;

в) прибуток від звичайної діяльності, прибуток від надзвичайних подій;

г) збиток, мінімальний, максимальний, цільовий прибуток.

8. Класифікаційна ознака прибутку підприємства за методикою оцінювання включає:

а) бухгалтерський, економічний прибуток;

б) номінальний реальний прибуток;

в) прибуток від звичайної діяльності, прибуток від надзвичайних подій;

г) збиток, мінімальний, максимальний, цільовий прибуток.

9. Класифікаційна ознака прибутку підприємства за порядком розрахунку включає:

а) бухгалтерський, економічний прибуток;

б) номінальний реальний прибуток;

в) прибуток від звичайної діяльності, прибуток від надзвичайних подій;

г) збиток, мінімальний, максимальний, цільовий прибуток.

10. Фонд накопичення, що створюється за рахунок прибутку, використовується на:

а) розвиток бізнесу;

б) фінансування соціальних потреб підприємства;

в) покриття балансових збітків;

г) матеріальну допомогу співробітникам.

2. Вирішення задач

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика: Навчальний посібник / Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436 с.
2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Л.П. Дядечко. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.

3. Замедлина Е.А. Экономика отрасли: туризм: Учебное пособие для студ. проф. образ. / Е.А. Замедлина, О.Н. Козырева. - М.: Альфа-М: ИНФРА-М, 2007. – 205 с.
4. Мальська М.П. Економіка туризму: теорія та практика: Підручник / М.П. Мальська, М.Й. Рутинський, С.В. Білоус, Н.Л. Мандюк. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 544с.
5. Мальська М.П. Туристичний бізнес: теорія та практика: Навч. посіб. / М.П. Мальська, В.В. Худо. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 424 с.

Допоміжна

6. Андренко І.Б. Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму: підручник /І.Б. Андренко, Н.М. Влащенко. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 308 с.
7. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учебное пособие / И.Т. Балабанов, А.И. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
8. Балашова Р.І. Організація діяльності туристичного підприємства: Навч. посіб. /Р.І. Балашова. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 184 с.
9. Горбылева З.М. Экономика предприятий туризма : учеб.-метод. пособие / З.М. Горбылева. – Минск : РИПО, 2014. – 226 с
10. Здоров А.Б. Экономика туризма: Учебник / А.Б. Здоров – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
11. Костащук В.І. Економіка і ціноутворення в галузі туризму [Текст] : навч. посіб. / В. І. Костащук ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2012. - 135 с
12. Мальська М.П. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: Навчальний посібник / М.П. Мальська, О. Ю. Бордун. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.

Тема 11. Управління інвестиційною діяльністю на туристичних підприємствах

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

1. Сутність інвестування в туризмі
2. Джерела залучення інвестиційних ресурсів в туризмі
3. Інвестиційні проекти в туризмі
4. Прогнозування ефективності інвестиційного проекту

2. Розв'яжіть тестові завдання

3. Вирішення задач.

1. Керівництво готелю розглядає можливість придбання нового технологічного обладнання. Існують три види техніки, які потребують різних

поточних та капітальних витрат .

№ варіанту	Поточні витрати, тис. ум. од.	Капітальні витрати, тис. ум. од.
1	2	30
2	4	20
3	3	25

Визначити найбільш доцільний варіант на основі розрахунку приведених витрат.

2. Сума початкових інвестицій в інвестиційний проект склала 500 тис. грн., Очікувані щорічні надходження грошових коштів від реалізації проекту розподілилися по роках наступним чином: 1-й рік - 150 тис. грн., 2-й рік - 150 тис. грн., 3 -й рік - 240 тис. грн. Визначити термін окупності проекту з точністю до місяця.

3. Сума початкових інвестицій в інвестиційний проект склала 1600 тис. грн., Очікувані щорічні надходження грошових коштів від реалізації проекту розподілилися по роках наступним чином: 1-й рік - 400 тис. грн., 2-й рік - 800 тис. грн., 3 -й рік - 800 тис. грн., ставка дисконту - 9%. Визначити дисконтований термін окупності проекту з точністю до місяця.

4. Компанія збирається придбати нову технологічну лінію вартістю 200 млн. грн. з терміном експлуатації п'ять років, впровадження якої дозволить забезпечити додаткові щорічні грошові надходження в 50 млн. грн. Необхідна норма прибутковості становить 11%. Визначити NPV проекту. Чи є даний проект економічно доцільним?

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика: Навчальний посібник / Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436 с.
2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Л.П. Дядечко. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.
3. Мальська М.П. Економіка туризму: теорія та практика: Підручник / М.П. Мальська, М.Й. Рутинський, С.В. Білоус, Н.Л. Мандюк. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 544с.

Допоміжна

4. Андренко І.Б. Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму: підручник /І.Б. Андренко, Н.М. Влащенко. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 308 с.
5. Горбылева З.М. Экономика предприятий туризма : учеб.-метод. пособие / З.М. Горбылева. – Минск : РИПО, 2014. – 226 с

6. Здоров А.Б. Экономика туризма: Учебник / А.Б. Здоров – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
7. Костащук В.І. Економіка і ціноутворення в галузі туризму [Текст] : навч. посіб. / В. І. Костащук ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2012. - 135 с
8. Мальська М.П. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: Навчальний посібник / М.П. Мальська, О. Ю. Бордун. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.

Тема 12. Управління ризиком та напрями запобігання банкрутству туристичних підприємств

Методи контролю: усне та письмове опитування, спостереження за участю в дискусії, оцінювання доповіді

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацюйте конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

1. Сутність та класифікація ризиків на туристичному підприємстві
2. Шляхи та заходи мінімізації ризику на туристичному підприємстві
3. Банкрутство підприємства: сутність та форми регулювання на Україні
4. Причини банкрутства туристичних підприємств
5. Методи діагности банкрутства на підприємстві

2. Розв'яжіть тестові завдання.

1. Кожному з наведених нижче положень, що позначені цифрами, знайдіть відповідний термін серед відзначених буквами:

- а) допустимий ризик;
- б) критичний ризик;
- в) катастрофічний ризик.

1. Загроза банкрутства підприємства, втрати інвестицій і майна.

2. Загроза повної втрати прибутку від діяльності підприємства.

3. Загроза повної втрати прибутку і недоотримання передбачуваної виручки, яка відшкодовує витрати.

2. Розмежуйте ризики, які доцільно страхувати, і ризики, які не потребують страхування:

- а) пожежа;
- б) комерційний ризик;
- в) економічні коливання попиту;
- г) зміна цін;
- д) стихійні лиха
- е) непередбачені політичні події.

3. Визначити вірні припущення:

- а) якщо застрахуватися за всіма ризикованими заходами, то розмір очікуваного прибутку зросте;
- б) страхівка не гарантує отримання очікуваного прибутку, але дозволяє уникнути збитків;
- в) страхівка дозволяє отримати гарантований розмір прибутку;
- г) ризиковані заходи ніколи не приносять прибутку, незалежно від наявності страхівки.

4. Банкрутство - це ситуація, в якій:

- а) туристська організація працює збитково;
- б) туристська організація працює рентабельно;
- в) туристська організація реорганізується шляхом злиття з іншою туристською організацією;
- г) вірна відповідь відсутня.

5. Реорганізація здійснюється з метою:

- а) ліквідації туристської організації;
- б) оздоровлення туристської організації;
- в) банкрутства;
- г) вірна відповідь відсутня.

6. Кожному з наведених нижче положень, що позначені цифрами, знайдіть відповідний термін серед відзначених буквами:

- а) зовнішнє управління;
- б) санація;
- в) злиття;
- г) приєднання;
- д) виділення;
- е) поділ;
- ж) перетворення.

1. Реорганізаційна процедура, що здійснюється на підставі передачі функцій щодо управління підприємством-боржником арбітражному керуючому.
 2. Надання фінансової допомоги підприємству-боржнику.
 3. Об'єднання контрольних пакетів акцій туристських підприємств.
 4. Придбання одним підприємством всіх акцій іншого підприємства з втратою останнім своєї господарської самостійності і прав юридичної особи.
 5. Виділення зі складу туристської організації одного або декількох юридичних осіб.
 6. Поділ туристичного підприємства на два і більше юридичних особи.
 7. Зміна організаційно-правової форми туристичного підприємства.
- 3. Проаналізуйте кейс та підготуйтеся до його обговорення*

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Городня Т.А. Економіка туризму: теорія і практика: Навчальний посібник / Т.А.Городня, А.Ф.Щербак. – К.: Кондор-Видавництво, 2012. – 436 с.
2. Дядечко Л.П. Економіка туристичного бізнесу: Навчальний посібник / Л.П. Дядечко. - К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.

Допоміжна

3. Андренко І.Б. Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму: підручник /І.Б. Андренко, Н.М. Влащенко. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 308 с.
4. Балабанов И.Т. Экономика туризма: Учебное пособие / И.Т. Балабанов, А.И Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 176 с.
5. Горбылева З.М. Экономика предприятий туризма : учеб.-метод. пособие / З.М. Горбылева. – Минск : РИПО, 2014. – 226 с
6. Дмитриев М.Н., Забаева М.Н., Малыгина Е.Н. Экономика туристского рынка: Учебник. - М.: Юнити-Дана, 2010. - 312 с.
7. Здоров А.Б. Экономика туризма: Учебник / А.Б. Здоров – М.: Финансы и статистика, 2004. – 272 с.
8. Костащук В.І. Економіка і ціноутворення в галузі туризму [Текст] : навч. посіб. / В. І. Костащук ; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці : Рута, 2012. - 135 с
9. Мальська М.П. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика: Навчальний посібник / М.П. Мальська, О. Ю. Бордун. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 248 с.

Навчальне видання

Ніколайчук Ольга Анатоліївна

Кафедра міжнародної економіки та туризму

ЕКОНОМІКА ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Методичні рекомендації для вивчення дисципліни

Формат 60x84/8. Ум. др. арк.

Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені
Михайла Туган-
Барановського 50042,
Дніпропетровська обл.,
м.Кривий Ріг, вул. Курчатова,
13. Свідоцтво суб'єкту
видавничої
Справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.